

Управління культури і туризму
Харківської обласної державної адміністрації
Харківська обласна універсальна наукова бібліотека

К А Л Е Н Д А Р

**ЗНАМЕННИХ І ПАМ'ЯТНИХ ДАТ
ХАРКІВЩИНИ НА 2012 РІК**

*Рекомендаційний
бібліографічний покажчик*

ХАРКІВ 2011

Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2012 рік : реком. бібліогр. покажч. / Упр. культури і туризму Харк. обл. держ. адмін. ; Харк. обл. універс. наук. б-ка. – Х., 2011. – 34 с.

Універсальне довідково-бібліографічне видання “Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини” видається ХОУНБ з 1977 р. Посібник містить матеріали про визначні події суспільно-політичного, громадського та культурного життя області, ювілеї уродженців краю та видатних діячів, життя і діяльність яких пов'язана з Харківщиною.

Покажчик складається з трьох розділів і відкривається хронікою подій з історії Харківщини. Далі, у другому розділі читачі знайомляться з переліком дат 2012 р. Зірочкою (*) позначені ті дати, до яких у третьому розділі подаються інформаційні довідки та бібліографічні списки. У бібліографічних списках літературу розміщено в логічній послідовності.

Видання розраховане на бібліотекарів, які пропагують краєзнавчу літературу, а також лекторів, вчителів та усіх читачів, що цікавляться краєзнавством.

Радимо використовувати покажчик для відзначення ювілейних і пам'ятних дат краю. Він допоможе в організації книжкових виставок та переглядів, проведенню інших масових заходів.

Відбір літератури закінчено в липні 2011 р.

Укладачі	Л.О.Сашкова, Л.М.Конопля
Редактори	Г.М.Єрофєєва, Л.І.Єпішева
Комп'ютерний набір	Л.М.Конопля
Комп'ютерна верстка	Л.М.Конопля
Відповідальна за випуск	Н.І.Шостко

ХРОНІКА ПОДІЙ З ІСТОРІЇ ХАРКІВЩИНИ
НА 2012 РІК

- 1647** **365 років тому**
- Засновано смт Васищево Харківського району
 - Засновано смт Введенка та с. Кам'яна Яруга Чугуївського району
 - Засновано с. Скрипаї Зміївського району
- 1652** **360 років тому**
- Засновано смт Малинівка Чугуївського району
 - Засновано с. Рубіжне Вовчанського району
- 1662** **350 років тому**
- Засновано м. Богодухів
- 1672** **340 років тому**
- Засновано с. Гур'їв Козачок Золочівського району
- 1677** **335 років тому**
- Засновано смт Золочів
 - Засновано с. Полкова Микитівка Богодухівського району
- 1687** **325 років тому**
- 25 липня – м. Коломак. Відбулася козацька рада, на якій гетьманом України був обраний І.Мазепа
- 1702** **310 років тому**
- Засновано с. Артемівка Чугуївського району
- 1712** **300 років тому**
- Засновано с. Смородьківка Куп'янського району
- 1732** **280 років тому**
- Засновано смт Пісочин Харківського району
 - Засновано с. Мелихівка Нововодолазького району
 - Засновано с. Михайлівка Первомайського району
 - Засновано с. Веселе Харківського району
- 1767** **245 років тому**
- У Харкові вперше було обрано міського голову, яким став відставний сотник Павло Гуковський. З 1771 р. посада міського голови стала в Харкові постійною
- 1787** **225 років тому**
- Під керівництвом губернського архітектора П.Ярославського було складено план забудови м. Харкова
 - Імператриця Катерина II зупинялася у Харкові по дорозі з Криму
- 1797** **215 років тому**
- Засновано с. Гетьманівка Шевченківського району
- 1802** **210 років тому**
- Засновано с. Безм'ятежне Шевченківського району
- 1807** **205 років тому**
- Започатковано Музей природознавства Харківського університету. У 1998 р. одержав назву Музей археології та етнографії Слобідської України ХНУ ім. В.Каразіна
- 1812** **200 років тому**

- Вийшов перший номер міської газети “Харьковский еженедельник”, заснований групою викладачів університету
- У Харкові діяв постійний міський драматичний театр, активну участь в житті якого брав видатний український драматург і письменник Г.Квітка-Основ’яненко. З 1812 по 1816 рр. він був директором театру
- Г.Квітка-Основ’яненко заснував у Харкові Інститут шляхетних дівчат (існував до 1932 р.)
- 1817** **195 років тому**
- Вийшов перший номер журналу “Украинский домовод”, присвячений питанням сільського господарства
- 1817–1823** – Харківський університет видавав газету “Харьковские известия”
- 1837** **175 років тому**
- Вийшло “Положение об устройстве губернского города Харькова” і було введено посаду міського архітектора. Першим виконував ці обов’язки професор університету А.Тон
- 1842** **170 років тому**
- 28 вересня* – У Харкові вийшло в світ перше повне видання поеми І.П.Котляревського “Енеїда”
- 1857** **155 років тому**
- У Харкові збудовано Храм усікновення глави Іоанна Хрестителя
- 1862** **150 років тому**
- Було засновано курорт “Березівські мінеральні води”
- Х.Д.Алчевська відкрила Приватну недільну школу для жінок
- липень* – На дзвіниці харківського Успенського собору встановлено головні куранти. Тепер на дзвіниці встановлено електричний годинник
- 1867** Засновано газету “Харьковские Епархиальные Ведомости” (після 1917 р. видання припинено, з 1994 р. – відновлено)
- 1872** **140 років тому**
- У Харкові створено технічне залізничне училище (нині Харківський ордена “Знак Пошани” електромеханічний технікум транспортного будівництва)
- 27 серпня* – У Харкові перебував імператор Олександр II
- 1877** **135 років тому**
- Відкрито харківський шпиталь (нині Обласний шпиталь для інвалідів війни)
- 12 березня* – За ініціативи провідних професорів історико-філологічного факультету О.Кирпичникова, О.Лебедева, М.Дрінова при Харківському університеті засновано історико-філологічне наукове товариство
- 1882** **130 років тому**
- Засновано с. Кутьківка Дворічанського району
- 12 вересня* – У Харкові прокладена перша лінія конки від Привокзальної площі до Будинку біржі (кут нинішніх площ Незалежності та Р.Люксембург)
- 1887** **125 років тому**
- Почав видаватися В.Александровим україномовний альманах “Складка”, в якому друкувалися твори відомих поетів і молодих авторів
- Почав функціонувати науково-практичний медичний заклад Харківського медичного товариства (нині Інститут мікробіології та імунології ім. І.І.Мечникова АМН України)
- Відкрито Харківську клініку урології (нині Харківський обласний клінічний центр урології та нефрології ім. В.І.Шаповала)
- Засновано Дергачівський завод турбокомпресорів
- Засновано с. Тавезня Сахновщинського району
- 20 січня* – Відкрито училище для сліпих дітей (нині Харківська обласна спеціалізована гімназія-інтернат для

сліпих дітей ім. В.Короленка)

25 вересня – Засновано концерн “Товарищество М.С.Кузнецова”, в який входило 29 фаянсових і фарфорових підприємств (“Будянський фаянс”)

1892 120 років тому

– У Харкові створено перший міський соціал-демократичний гурток

грудень – На сцені Харківського драматичного театру виступала Сара Бернар

1897 115 років тому

– У Харкові споруджено першу електростанцію потужністю 100 кіловат

– Засновано бібліотеку при З’їзді гірничопромисловців Півдня Росії (нині Центральна науково-технічна бібліотека Харківського центру науково-технічної та економічної інформації)

– Професор хірургії Харківського університету А.Г.Подрез вперше оперував вогнепальну рану серця. Ця операція спростувала думку про недоторканість серця

– Засновано Харківський лікєро-горілчаний завод

– У Харкові розпочався I Всеросійський перепис населення

– Засновано с. Нова Миколаївка Барвінківського району

3 грудня – Харківський паровозобудівний завод (нині Державне підприємство “Завод ім. В.О.Малишева”) випустив перший паровоз

1902 110 років тому

– У Харкові виходило 18 періодичних видань (8 газет та 10 журналів). Працювала 21 друкарня

– У Харкові відбувся перший великий науковий форум – XII археологічний з’їзд

– Нововодолазький район, с. Липковатівка. Засновано аграрний коледж

– Засновано с. Орілька Лозівського району

– Засновано с. Лебедівка Сахновщинського району

16-28 вересня – Відбулися гастролі В.Комісаржевської в Харкові

1907 105 років тому

– Було відкрито міський парк (нині парк ім. О.Горького), закладений в 1893–1895 рр. учнями та студентами навчальних закладів Харкова

– У Харкові відкрито фабрику “Галеника” (нині ТОВ “Фармацевтична компанія “Здоров’є”)

1 січня – Відбулося злиття управлінь Курсько–Харківсько–Севастопольської та Харківсько–Миколаївської залізничних доріг в одне управління – Південну залізницю

20 червня – В університетському саду (нині парк ім. Т.Шевченка) відкрито пам’ятник В.Каразіну, засновнику Харківського університету (скульптор І.Андреолетті, архітектор О.Бекетов)

8 липня – Засновано Медико-лікарський інститут (нині Харківський інститут патології хребта й суглобів ім. М.І.Сітенка АМН України)

1912 100 років тому

– Відкрито художнє училище

3 червня – У Харкові освячено Свято-Казанський храм, збудований на честь 100-ліття перемоги Росії над Наполеоном

1917 95 років тому

– Засновано Харківську консерваторію (в 1924 р. її перетворено на музично-драматичний інститут, в 1963 р. – у Харківський інститут мистецтв ім. І.П.Котляревського, нині – Харківський національний університет мистецтв ім. І.П.Котляревського)

– У Петрограді за сприяння графа Н.Клейнміхеля надруковано книгу Г.Лукомського “Старинные усадьбы Харьковской губернии”

– Засновано с. Манченки Харківського району

23 березня – У Харкові вийшов перший номер газети “Пролетарий” – орган міської більшовицької організації, де

було опубліковано Маніфест ЦК партії більшовиків “Ко всем гражданам России”. З 1934 р. перейменовано на “Соціалістичну Харківщину”, з 1991 р. “Слобідський край”

- 25 квітня - 6 травня – Відбувся I обласний з’їзд Рад робітничих і солдатських депутатів Донецько-Криворізького басейну. З’їзд обрав обласний виконавчий комітет Рад
- 30 квітня – У Харкові створено центральне бюро профспілок міста
- 12–14 липня – У Харкові відбувся I Всеукраїнський з’їзд залізничників за участі понад 300 делегатів від 12 залізниць України
- 9–10 грудня – У Харкові встановлена влада Рад
- 17 грудня – У Харкові опубліковано Маніфест ЦВК рад України про повалення Центральної Ради та її Генерального секретаріату. Створено радянський Уряд України – Народний секретаріат у складі: Артем (Ф.Сергєєв), В.Затонський, М. Скрипник, Г.Лапчинський та ін.

1922 90 років тому

- У Харкові відкрито Обласну студентську лікарню
- У Харкові почало діяти радіотелеграфне агентство України “РАТАУ”
- У Харкові засновано центральний Український науково-дослідний психоневрологічний інститут (нині Український НДІ клінічної та експериментальної неврології та психіатрії)
- м. Золочів. Засновано музей-заповідник Г.Сковороди в с. Сковородинівці
- м. Красноград. Засновано краєзнавчий музей ім. П.Д.Мартиновича
- Засновано с. Ленінка Красноградського району
- Засновано с. Нова Мечебилівка Лозівського району
- м. Чугуїв. На базі місцевого дослідницького лісництва відкрито школу лісних техніків (нині Чугуєво-Бабчанський технікум)
- березень – У Києві створено театр “Березіль” (з 1926 р. в Харкові, нині Харківський державний академічний драматичний ім. Т.Г.Шевченка театр “Березіль”)
- квітень – Створена спілка селянських письменників України “Плуг”, яку очолив С.Пилипенко. До спілки входили Д.Бедзик, С.Божко, Н.Забіла, О.Копиленко, В.Минко, П.Панч та ін.
- жовтень – У Харкові засновано Український державний інститут охорони материнства і дитини (нині Український НДІ охорони здоров’я дітей та підлітків)
- грудень – У Харкові відбулася перша Всеукраїнська конференція “Пролеткульту”. Організації “Пролеткульту” виникли в Україні у 1918 р.
- 13 грудня – У приміщенні театру ім. Т.Шевченка під час перерви засідання VII Всеукраїнського з’їзду Рад вперше в Україні було використано гучномовну радіоустановку

1927 85 років тому

- Відкрито Харківське науково-виробниче об’єднання “ФЕД” (нині Харківський машинобудівний завод “ФЕД”)
- Створено НДІ силікатної промисловості УРСР (нині Український НДІ вогнетривів ім. А.С.Бережного)
- Відкрито автотранспортну школу (нині Харківський автотранспортний технікум ім. С.Орджонікідзе)
- Створено виробниче об’єднання “Комунар”
- Відкрито Харківський радіозавод (нині Харківський радіозавод “Протон”)
- Заснована Харківська макаронна фабрика
- Відкрито Профспілковий сад (нині сад ім. Т.Г.Шевченка)
- Академік С.Рудницький створив у Харкові інститут географії і картографії (нині Східне державне підприємство геодезії, картографії, кадастру і геоінформатики)
- Створено Харківське конструкторське бюро машинобудування ім. Морозова, провідне КБ України з виробництва танків, бронетехніки, легкових автомобілів, бульдозерів
- Дергачівський район. Побудовано завод “Березівські мінеральні води”

- січень* – У Харкові відбувся I Всеукраїнський з'їзд пролетарських письменників. Створено Всеукраїнську спілку пролетарських письменників. До неї увійшли Б.Горбатов, К.Гордієнко, І.Ле, І.Микитенко, С.Пилипенко та ін.
- 5 січня* – У Харкові відкрито клуб Письменників (нині Будинок літератури ім. В.Блакитного)
- липень* – Відбулася урочиста закладка головного корпусу електростанції Есхар. Назва Есхар – комбінована аббревіатура – розшифровується як Електрична станція Харківщини
- 7 листопада* – У Харкові відбулося відкриття першої державної республіканської художньої виставки “10 років Жовтню”
- 1932 80 років тому**
- Створено Харківську організацію Спілки композиторів України (нині Харківська обласна організація Національної спілки композиторів України)
 - Вступив в дію Харківський електротехнічний завод (нині ХЕЛЗ “Укрелектромаш”)
 - Засновано Харківський автогенний завод
 - Засновано Харківський коксохімічний завод (нині Харківський коксовий завод)
 - Засновано Харківську швейну фабрику “Динамо”
 - Засновано Харківський жировий комбінат
 - Відкрито фабрику “Авторучка” (нині завод “Оргтехніка”)
 - Утворено Дзержинський район м. Харкова
 - Засновано проектний відділ тресту “Укренергобуд” (нині ВАТ Харківський науково-дослідний та проектно-конструкторський інститут “Енергопроект”)
 - В Харкові засновано фабрику морозива (нині ВТЗТ “Хладопром”)
 - Засновано Український НДІ олій та жирів
- 27 лютого* – Утворено Харківську область (відповідно до постанови ВУЦВК про адміністративно-територіальну реформу) з центром у Харкові
- вересень* – В Харкові почала працювати перша теплофікаційна мережа (нині КП “Харківські теплові мережі”)
- 10 жовтня* – Вперше в СРСР вчені К.Синельников, А.Вальтер, А.Лейпунський, Г.Латишев здійснили розщеплення атомного ядра літій штучно прискореними протонами
- 6 листопада* – Відбулося відкриття Палацу культури залізничників (архітектор А.Дмитрієв)
- 1937 75 років тому**
- Засновано Харківську обласну бібліотеку для дітей
 - Утворено Московський та Київський райони м. Харкова
 - Харківський район. Засновано дослідне господарство Інституту рослинництва ім. В.Юр'єва “Елітне”
- червень* – Почала виходити газета Харківського району “Червоний прапор” (нині “Трибуна трудящих”)
- 1942 70 років тому**
- 18-31 січня* – Відбулася Барвенківсько-Лозівська наступальна операція, в результаті якої радянські війська прорвали оборону супротивника на 100 км фронту
- 12-29 травня* – Відбулася Харківська битва. В наслідок бойових дій військ Південно-Західного і правого флангу Південного фронтів радянські війська зазнали великих втрат в живій силі і техніці, позбулися важливого оперативного плацдарму на Сіверському Дінці й через це не змогли здійснити намічені на літо наступальні операції
- 1947 65 років тому**
- У Харкові в сквері Перемоги споруджено басейн та фонтан-альтанку “Дзеркальний струмінь” (архітектор В.Корж), який став визначною пам'яткою архітектури міста
 - Створено Харківський обласний стрілецько-спортивний клуб
 - Засновано ВАТ “Трест Житлобуд-1”
- 5 листопада* – Вступив в дію 8-й Державний Підшипниковий завод (ПЗ-8) (нині Харківський підшипниковий завод “ХАРП”)

- 1952** **60 років тому**
- Засновано Харківський дріжджовий завод
- 22 жовтня* – Засновано Харківський проектний інститут
- листопад* – Закінчено будівництво вокзалу Харків-Пасажирський, спорудженого за проектом архітекторів Г.Волошина, Б.Мезенцева, Є.Лимаря
- 1952–1955** – Видавався український літературно-художній альманах “Харків”, орган Харківської організації Спілки письменників України. Вийшло 8 книг. З січня 1956 року замість альманаху став видаватися щомісячний журнал “Прапор” (з 1991 р. – “Березіль”)
- 1957** **55 років тому**
- У Харкові відкрито пам’ятник українському письменнику М.Коцюбинському (скульптор М.Рябінін та архітектор А.Алло)
 - Відкрито дослідний завод Державного наукового центру лікарських засобів
 - Відкрито центральний лекторій Харківської обласної організації товариства “Знання”
 - На базі балетної студії при театрі опери та балету засновано Харківську хореографічну школу
- 21 квітня* – Відбулося відкриття Харківського планетарію ім. Ю.Гагаріна, другого в Україні
- 5 грудня* – У сквері турбінного заводу відкрито пам’ятник С.Кірову (скульптор В.Савченко, архітектор О.Павленко)
- 1962** **50 років тому**
- У Харкові відкрито Українське відділення Всесоюзного інституту енергетичних систем і електричних мереж “Енергомережпроект” (нині Державний проектно-пошуковий і НДІ “Укренергомережпроект”)
 - Балаклійський р-н. В с. Пришиб відкрито пам’ятник на могилі російського письменника Г.Данилевського
- 1 листопада* – У Харкові народився мільйонний житель
- 1967** **45 років тому**
- Відкрито Харківський інститут громадського харчування (нині Харківський державний університет харчування та торгівлі)
 - м. Первомайський. Створено державне підприємство “Хімпром”
- жовтень* – Відкрито Харківське культурно-освітнє училище (нині Харківське училище культури)
- 5 жовтня* – Сахновщинський район. Розпочав роботу краєзнавчий музей
- 6 листопада* – У Харкові відкрито Палац культури та техніки ХТЗ
- 1972** **40 років тому**
- Засновано Інститут проблем кріобіології та кріомедицини АН УРСР. При Інституті створено низькотемпературний банк біологічних об’єктів, що забезпечує трансплантаційним матеріалом лікувальні заклади України й СНД. У 2002 р. визнаний національним надбанням України
 - Створено Інститут проблем машинобудування АН УРСР (нині Інститут проблем машинобудування ім. В.Підгорного)
 - Відкрито Музей історії Харківської міліції (нині Музей історії органів внутрішніх справ Харківщини)
 - Золочівський район, с. Сквородинівка. Відкрито музей визначного українського поета та філософа Г.Сковороди
 - На базі ХЕМЗу створено “Завод “Потенціал”
- грудень* – Відкрито музей історії ХНУ ім. В.Каразіна – один з перших в Україні музеїв, що відображає історію вищого навчального закладу
- 1977** **35 років тому**
- У Харкові розпочав роботу Палац спорту “Ювілейний”
 - Харківська обласна універсальна наукова бібліотека розпочала випуск рекомендаційного бібліографічного покажчика “Календар знаменних і пам’ятних дат Харківщини на ... рік”

- м. Золочів. Засновано історико-краєзнавчий музей
- м. Красноград. Засновано Бурове управління “Укрбургаз” філії ДК “Укргазвидобування” НАК “Нафтогаз України”
- смт Великий Бурлук. Відкрито сироробний завод
- 28 жовтня* – Відкрито Меморіальний комплекс Слави у Лісопарку (скульптори В.Агібалов, М.Овсянкін, Я.Рик; архітектори Е.Черкасов, І.Альферов, Л.Максименко)
- грудень* – На базі Центральної районної бібліотеки для дітей ім. В.Чкалова Московського району створена Харківська обласна бібліотека для юнацтва
- 30 грудня* – Відкрито пам’ятник В.Постишеву (скульптор Б.Корольков, архітектор В.Кузнецов)
- 1982** **30 років тому**
 - Засновано дитячу бібліотеку-музей письменника М.Островського у Київському районі м. Харкова
- 1987** **25 років тому**
 - У Курязькій колонії відкрито скульптурну групу “Горький і Макаренко” (скульптор К.Присталов, архітектор О.Шауліс)
 - В Українському інституті удосконалення лікарів було організовано першу в СРСР кафедру сексопатології. Сьогодні кафедра сексології і медичної психології Харківської медичної академії післядипломної освіти залишається єдиною в Україні
 - Борисом та Олександром Фельдманами засновані одні з перших приватних кооперативів в Харкові (нині “Концерн АВЭК и К^о»)
- 21 грудня* – Здійснено запуск космічного корабля “Союз – ТМ – 4”. У складі екіпажу був космонавт-дослідник, харків’янин А.Левченко
- 1992** **20 років тому**
 - Засновано Харківський інститут бізнесу та менеджменту
 - Створено Харківську банківську спілку
 - Створено видавництво “Золоті сторінки”
 - За ініціативи Харківського бібліотечного товариства засновано Асоціацію сучасних інформаційно-бібліотечних технологій
 - Засновано Харківський інститут бізнесу та менеджменту
 - Організовано Харківське дворянське зібрання
 - Засновано Харківський інститут внутрішніх справ МВС України (нині Національний університет внутрішніх справ)
 - Заснована телерадіокомпанія “Simon”
 - У Харкові було відкрито два пам’ятники Г.Сковороді. Перший – біля Харківського історичного музею по вул. Університетській, 10 (скульптор І.Кавалерідзе), другий – біля головного корпусу Харківського педагогічного університету по вул. Блюхера, 2 (скульптор І.Ястребов)
 - смт Дворічна. Засновано краєзнавчий музей
- січень* – У Харкові створено елітний підрозділ міліції “Беркут” (нині Батальйон міліції особливого призначення “Беркут”)
- лютий* – При Держинському будинку дитячої та юнацької творчості відкрилася перша в місті бібліотека сімейного читання
- березень* – У Харкові відбувся I Міжнародний конкурс юних піаністів ім. В.Крайнева. У 1997 р. конкурс ввійшов у Європейську Спілку молодіжних музичних конкурсів (ЄМСО)
- травень* – У Харкові на території Свято-Покровського монастиря в архієрейській резиденції відбувся Архієрейський Собор Української Православної Церкви
- липень* – Відкрито Інститут сходознавства та міжнародних відносин “Харківський колегіум”
- 19 липня* – Засновано Харківську громадську організацію інвалідного спорту (Вітаспорт)
- 24 серпня* – м. Барвінкове. У центрі міста відкрито пам’ятник І.Барвінку (скульптор М.Овсянкін, архітектор О.Топал)

- 1997** **15 років тому**
- Засновано видавництво “Ранок”
 - 14 лютого – Засновано Харківський міський благодійний фонд “АВЕК” (голова О.Фельдман)
 - серпень – Встановлено пам’ятник Б.Чичибабіну на 2-му кладовищі м. Харкова по вул. Пушкінській, 102 (скульптор О.Владимиров)
 - м. Чугуїв. Відкрито монумент-меморіал жертвам Чорнобиля та героям Афганістану (архітектор Г.Курилко)
 - 22 серпня – У сквері біля станції метро “Наукова” відкрито пам’ятник воїнам, що загинули в Афганістані (автор А.Угланов)
 - 14 жовтня – В саду ім. Т.Шевченка біля Харківського театру опери та балету відкрито пам’ятний знак репресованим кобзарям, бандуристам, лірникам (скульптори В.Бондар, В.Семенюк, О.Шауліс, архітектор О.Морус)
- 2002** **10 років тому**
- Відкрито пам’ятний знак з нагоди 70-річчя розщеплення атома літію в УФТІ (скульптор О.Табатчиков)
 - На Привокзальній площі Південного вокзалу Харкова відкрито нову “візитку” міста – фонтан
 - Відкрито Кобзівське газове родовище (між Красноградом і Кегичівкою)
 - 25 січня – Відбулося відкриття пам’ятника М.Ломоносову біля Харківського міського палацу дитячої та юнацької творчості (автор О.Табатчиков)
 - 1 травня – Відкрито два вокзальних комплекси на приміських станціях Лосево–1, Лосево–2
 - липень – смт Печеніги. Започатковано фестиваль народної творчості “Печенізьке поле”
 - 11 червня – З Південного вокзалу Харкова відправився “Столичний експрес» сполученням Харків-Київ – перший швидкісний потяг України. Україна ввійшла до числа країн, де є швидкісний рух (Японія, Франція, Росія, Німеччина)
 - 1 жовтня – смт Печеніги. До 100-річчя від дня смерті відкрито пам’ятник художнику Г.Семирадському (скульптор С.Гурбанов, архітектор Ю.Шкодовський)
 - 4 жовтня – На території Харківського педагогічного університету ім. Г.Сковороди відкрито пам’ятник Першій вчительці (скульптор С.Гурбанов, архітектор Ю.Шкодовський)
 - 13 грудня – У Харкові відкрито першу чергу комплексу “Меморіал жертвам нацизму у Дробицькому Яру”
- 2007** **5 років тому**
- Зареєстровано першу в Україні обласну асоціацію органів місцевого самоврядування (нині Асоціація органів місцевого самоврядування Харківської області)
 - Великобурлуцький район, смт Приколотне. Введено в дію новий залізничний вокзал підвищеної комфортності
 - Харківський район, с. Затишшя. Відкрито Харківський оптовий ринок сільськогосподарської продукції “1-й кілометр”
 - 24 квітня – У Харкові у парку ім. Артема відкрито пам’ятник постраждалим від аварії на Чорнобильській АЕС
 - 22 серпня – Біля головного корпусу Харківського державного технічного університету будівництва і архітектури по вул. Сумській, 40 відкрито пам’ятник видатному українському архітектору і педагогу О.М.Бекетову (скульптор С.Гурбанов, архітектор Ю.Шкодовський)
 - вересень – На подвір’ї навчальної пожежно-рятувальної частини Університету цивільного захисту України по вул. Баварській відкрито кам’яну стелу “Доблесть Пожежного”
 - 16 вересня – м. Лозова. Відкрито бюст першому директору ЛКЗМ, Почесному громадянину м. Лозова Ф.Г.Супропуну
 - 22 листопада – м. Вовчанськ. На центральній площі міста відкрито пам’ятник графу В.Г.Колокольцову (скульптор С.Гурбанов)
 - 20 грудня – У Харкові по вул. Киргизькій, 19-Е відкрито найбільший в Європі буддійський комплекс “Пагода”

**ЗНАМЕННІ ТА ПАМ'ЯТНІ ДАТИ ХАРКІВЩИНИ
НА 2012 РІК**

- 1 січня* – 150 років з дня смерті **Михайла Васильовича Остроградського** (1801–1862), російського і українського математика, механіка. У 1817-1820 рр. навчався у Харківському університеті
- 95 років від дня народження **Віктора Андрійовича Афанасьєва** (1917–1987), українського режисера, художнього керівника Харківського театру ляльок (1952–1983)
- 65 років від дня народження **Леоніда Аркадійовича Чижика** (1947), піаніста, композитора
- 2 січня* – 70 років від дня народження **Валентини Олександрівни Ярошик** (1942), українського бібліотекознавця, краєзнавця
- 7 січня* – 95 років від дня народження **Павла Івановича Семеняки** (1917–2008), Героя Радянського Союзу (1945)
- 10 січня* – 135 років від дня народження **Бориса Павловича Остаценка-Кудрявцева** (1877–1956), фізика-математика, астрометриста-картографа
- 11 січня* – 110 років від дня народження **Олени Іванівни Виноградової** (1902–1976), української співачки, солістки Харківського театру опери та балету ім. М.Лисенка (1928–1959)
- 65 років від дня народження **Валерія Федоровича Мещерякова** (1947–2002), українського історика, громадського діяча
- 12 січня* – 105 років від дня народження **Петра Голубенка** (справж. ім'я Петро Іванович Шатун) (1907–1987), українського літературознавця, журналіста, поета, педагога, громадського та політичного діяча
- 60 років від дня народження **Ігоря Олександровича Бориса** (1952), українського режисера, головного режисера Харківського державного академічного українського драматичного театру ім. Т.Шевченка (1991–1996). Організатор Міжнародного фестивалю “Березіль”
- 13 січня* – 185 років від дня народження **Миколи Миколайовича Бекетова** (1827–1911), українського і російського вченого фізика-хіміка
Див.: Календар знаменательных и памятных дат Харьковщины на 1982 год. – Х., 1981. – С. 8-9.
- 13 січня* – 95 років від дня народження **Іллі Михайловича Ліфшиця** (1917–1982), українського фізика-теоретика, уродженця м. Харкова
- 14 січня* – 110 років від дня народження **Василя Петровича Минка** (1902–1989), українського письменника
- 105 років від дня народження **Василя Павловича Комісаренка** (1907–1993), українського патолофізіолога і ендокринолога
- 60 років від дня народження **Бориса Павловича Ланевського** (1952), українського журналіста, спортивного коментатора
- 15 січня* – 65 років від дня народження **Сергія Павловича Колобкова** (1947), українського композитора, педагога
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2002 рік. – Х., 2001. – С. 20.
- 16 січня* – 105 років від дня народження **Костянтина Ананійовича Трусова** (1907–2005), державного і громадського діяча, Почесного громадянина м. Харкова (1999)
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2007 рік. – Х., 2006. – С. 32-33.
- 19 січня* – 85 років від дня народження **Миколи Семеновича Конарєва** (1927–2007), українського вченого, державного і громадського діяча, Героя Соціалістичної Праці (1989), Почесного громадянина м. Харкова (1999)
- 25 січня* – 160 років від дня народження **Василя Яковича Данилевського** (1852–1939), українського фізіолога, директора Українського інституту ендокринології та органотерапії
Див.: Календар знаменательных и памятных дат Харьковщины на 1982 год. – Х., 1981. – С. 9.
- 140 років від дня народження **Миколи Олексійовича Скрипника** (1872–1933), радянського державного і партійного діяча
- 26 січня* – 125 років від дня народження **Моріца Марковича Гродзинського** (1887–1962), українського правознавця

- 29 січня – 105 років від дня народження **Марії Андріївни Ангарської** (1907–1996), українського фармакохіміка, директора Харківського науково-дослідного хіміко-фармацевтичного інституту (1937–1969)
- 31 січня – 90 років від дня народження **Олександра Васильовича В'яткіна** (1922), живописця, графіка, педагога
- 2 лютого – 200 років від дня народження **Євгена Павловича Гребінки** (1812–1848), українського і російського письменника. З Харковом його пов'язувала міцна дружба з Г.Квіткою-Основ'яненком, П.Гулаком-Артемовським
- 4 лютого – 140 років від дня народження **Олександра Сергійовича Раєвського** (1872–1924), радянського вченого, конструктора паровозів
- 105 років від дня народження **Георгія Дмитровича Латишева** (1907–1973), українського радянського фізика
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2007 рік. – Х., 2006. – С. 33-34.
- 9 лютого – 80 років від дня народження **Юрія Івановича Грота** (1932), спортивного журналіста
- 10 лютого – 75 років від дня народження **Юрія Михайловича Пояркова** (1937), українського волейболіста, дворазового олімпійського чемпіона (1964, 1968), Почесного громадянина м. Харкова (1999), Почесного громадянина Харківської області (2008)
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2007 рік. – Х., 2006. – С. 34-36.
- 11 лютого – 120 років від дня народження **Григорія Антоновича Бондаренка** (1892–1969), українського художника-графіка. У 1945–1969 рр. викладав у Харківському художньо-промисловому інституті
Див.: Календарь знаменательных и памятных дат Харьковщины на 1982 г. – Х., 1981. – С. 11-12.
- 12 лютого – 65 років від дня народження **Анатолія Тихоновича Криворучка** (1947), керівника агрофірми “Новий шлях” Борівського району, Героя України (2002)
- 13 лютого – 120 років від дня народження **Марії Іванівни Литвиненко-Вольгемут** (1892–1966), української співачки
- 14 лютого – 95 років від дня народження **Леоніда Олександровича Шматька** (1917–1981), українського живописця
- 16 лютого* – 75 років від дня народження **Валентина Васильовича Бондаренка** (1937–1961), льотчика-космонавта, уродженця м. Харкова
- 18 лютого – 105 років від дня народження **Леоніда Яковича Зимного** (справж. ім'я Писаревський) (1907–1942), українського поета, журналіста
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2007 рік. – Х., 2006. – С. 36-37.
- 21 лютого – 115 років від дня народження **Федора Пилиповича Мацкова** (1897–1977), українського фізіолога рослин
- 75 років від дня народження **Миколи Олександровича Казарінова** (1937), українського вченого-фармацевта
- 22 лютого* – 140 років від дня народження **Валерія Івановича Талієва** (1872–1932), радянського ботаніка, першого голови Харківського товариства любителів природи
- 23 лютого – 75 років від дня народження **Костянтина Васильовича Хірного** (1937), громадського діяча, голови правління АТ “Харківський проектний інститут” (з 1981)
- 25 лютого – 125 років від дня народження **Лєся Курбаса** (1887–1937), українського актора, режисера, педагога, теоретика театру
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1997 рік. – Х., 1996. – С.11-14.
- 27 лютого – 145 років від дня народження **Павла Петровича Копняєва** (1867–1932), українського вченого в галузі електротехніки, педагога
- 85 років від дня народження **Віктора Григоровича Алабіна** (1927–1998), українського педагога, тренера з легкої атлетики
- 28 лютого – 135 років від дня народження **Сергія Едуардовича Борткевича** (1877–1952), українського і російського композитора, піаніста, педагога. До 1896 року навчався у Харкові у І.Слатіна та А.Бенша
- 80 років від дня народження **Юрія Йосиповича Богатикова** (1932–2002), українського естрадного співака. У 1958 р. закінчив Харківське музичне училище, соліст Харківської філармонії (1960–1964)

- 3 березня – 150 років від дня народження **Олексія Миколайовича Бекетова** (1862–1941), українського архітектора
Див.: Календарь знаменательных и памятных дат Харьковщины на 1992 год. – Х., 1991. – С. 13-14.
- 5 березня – 65 років від дня народження **Павла Захаровича Гулакова** (1947), письменника, поета
- 8 березня – 60 років від дня народження **Володимира Володимировича Васютіна** (1952–2002), льотчика-космонавта, Героя Радянського Союзу (1985), уродженця м. Харкова
- 11 березня – 90 років від дня народження **Бориса Львовича Яровинського** (1922–2000), українського композитора
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1992 рік. – Х., 1991. – С. 15.
- 16 березня – 130 років від дня народження **Христі Алчевської** (1882–1931), української письменниці, педагога
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1997 рік. – Х., 1996. – С. 14-16.
- 105 років від дня народження **Мирона Йосиповича Бару** (1907–1998), українського правознавця
- 17 березня – 80 років від дня народження **Олега Дмитровича Бакланова** (1932), радянського громадсько-політичного діяча, уродженця м. Харкова
- 18 березня – 245 років від дня народження **Артемія Лук'яновича Веделя** (1767–1808), українського композитора, хорового диригента, співака, скрипаля. У 1796–1798 рр. – керівник губернаторського хору і класу вокальної музики у Харківському колеґіумі
- 20 березня – 75 років від дня народження **Станіслава Васильовича Шумицького** (1937–1974), українського поета
- 21 березня – 95 років від дня народження **Василя Йосиповича Данька** (1917–1988), військовика, Героя Радянського Союзу (1943)
- 24 березня – 80 років від дня народження **Анатолія Васильовича Чекунова** (1932–1996), українського радянського геолога і геофізика
- 26 березня – 105 років від дня народження **Олександра Павловича Любимського** (1907–1981), українського живописця
Див.: Календарь знаменательных и памятных дат Харьковщины на 1982 год. – Х., 1981. – С. 12-14.
- 85 років від дня народження **Світлани Михайлівни Чибісової** (1927), української актриси
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1997 рік. – Х., 1996. – С. 18-19.
- 27 березня – 195 років від дня народження **Никифора Дмитровича Борисяка** (1817–1882), українського геолога
Див.: Календарь знаменательных и памятных дат Харьковщины на 1977 год. – Х., 1976. – С. 7-8.
- 29 березня – 135 років від дня народження **Юрія Ілліча Рєпіна** (1877–1954), російського живописця, сина І.Рєпіна, уродженця м. Чугуїв
- 85 років від дня народження **Володимира Миколайовича Петрова** (1927–1993), прозаїка
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1997 рік. – Х., 1996. – С. 25-27.
- 75 років від дня народження **Володимира Олександровича Брюггена** (1932), критика, літературознавця, перекладача
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1997 рік. – Х., 1996. – С. 19-25.
- 31 березня – 65 років від дня народження **Сергія Ігоревича Бершова** (1947), харківського альпініста
- 1 квітня – 80 років від дня народження **Олександра Васильовича Мартинця** (1932), українського графіка
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2002 рік. – Х., 2001. – С. 20-21.
- 4 квітня – 105 років від дня народження **Миколи Терентійовича Коляди** (1907–1935), українського композитора
- 5 квітня – 140 років від дня народження **Павла Григоровича Ріттера** (1872–1939), українського літературознавця, мовознавця, педагога
- 80 років від дня народження **Анатолія Миколайовича Підгорного** (1932–1996), українського радянського вченого у галузі механіки і машинобудування
- 7 квітня – 90 років від дня народження **Василя Даниловича Безуглого** (1922–2001), українського хіміка
- 9 квітня – 75 років від дня народження **Олександра Степановича Юрченка** (1937–2003), українського поета, прозаїка, літературознавця, перекладача
- 12 квітня – 75 років від дня народження **Ігоря Петровича Волка** (1937), льотчика-космонавта, Героя Радянського Союзу (1984), уродженця м. Змієва

- 13 квітня – 125 років від дня народження **Марії Іванівни Алешко** (1887 (за ін. даними 1882, 1884) – 1952), оперної співачки, солістки Харківської опери (1907–1911, 1914–1915)
- 16 квітня – 130 років від дня народження **Йосипа Михайловича Миклашевського** (1882–1959), українського музикознавця, піаніста і педагога
- 18 квітня – 115 років від дня народження **Мар'яна Михайловича Крушельницького** (1897–1963), українського актора, режисера, педагога
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1997 рік. – Х., 1996. – С. 28-30.
- 21 квітня – 135 років від дня народження **Василя Олексійовича Бабенка** (1877–1955), археолога, краєзнавця, музеєзнавця, засновника і директора (1911–1930) Вовчанського музею старожитностей
- 22 квітня – 145 років від дня народження **Миколи Андрійовича Дмитрієва** (1867–1908), українського громадського та культурно-освітнього діяча, видавця, публіциста
- 24 квітня – 75 років від дня народження **Олександра Марковича Бандурки** (1937), правознавця, громадсько-політичного діяча, Почесного громадянина м. Харкова (2003)
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2007 рік. – Х., 2006. –С. 37-40.
- 25 квітня – 105 років від дня народження **Миколи Петровича Трублаїні** (1907–1941), українського письменника
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1997 рік. – Х., 1996. –С 38-40.
- 3 травня – 135 років від дня народження **Федора Івановича Шміга** (1877–1942), українського і російського історика мистецтва
- 6 травня – 90 років від дня народження **Миколи Матвійовича Андрейка** (1922-2008), військовика, Героя Радянського Союзу (1943), Почесного громадянина Харкова (1999)
- 7 травня – 75 років від дня народження **Володимира Івановича Антонова** (1937), українського актора Харківського обласного театру юного глядача
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1997 рік. – Х., 1996. – С 30-32.
- 9 травня * – 100 років від дня народження **Миколи Даниловича Рудя** (1912–1989), українського прозаїка, поета, публіциста
- 70 років від дня народження **Василя Миколайовича Шейка** (1942), історика, ректора Харківської державної академії культури (з 1989)
- 12 травня – 75 років від дня народження **Леоніда Миколайовича Шутенка** (1937), українського вченого в галузі будівництва, ректора Харківської державної академії міського господарства (1976–2011), Почесного громадянина м. Харкова (2007)
- 15 травня – 145 років від дня народження **Сергія Прокоповича Дрімцова** (1867–1937), українського композитора, диригента, педагога, одного з організаторів Харківського музично-драматичного інституту
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2007 рік. – Х., 2006. –С. 41-43.
- 16 травня – 195 років від дня народження **Миколи Івановича Костомарова** (1817–1885), історика, археолога, фольклориста, етнографа, критика, письменника
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1997 рік. – Х., 1996. – С 32-35.
- 17 травня – 95 років від дня народження **Євгена Павловича Єгорова** (1917–2007), українського графіка, живописця, ректора Харківської академії дизайну та мистецтв (1973–1985)
- 21 травня – 155 років від дня народження **Миколи Дмитровича Пильчикова** (1857–1908), українського фізика
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2007 рік. – Х., 2006. –С. 43-45.
- 22 травня – 100 років від дня народження **Марка Володимировича Чернякова** (1912–1983), поета, педагога, літературознавця
- 24 травня – 65 років від дня народження **Валентини Іванівни Дроб'язгіної** (1947), українського композитора, педагога
- 28 травня – 100 років від дня народження **Володимира Федоровича Лаврушина** (1912–2003), хіміка, педагога, ректора Харківського національного університету (1960–1966)
- 29 травня – 90 років від дня народження **Віктора Івановича Астахова** (1922–1972), історика, педагога, засновника однієї з перших в СРСР кафедри історіографії та допоміжних історичних дисциплін Харківського університету
- 30 травня – 110 років від дня народження **Дениса Онисимовича Галушки** (1902–1937), українського прозаїка,

критика

- 2 червня – 75 років від дня народження **Юрія Івановича Кулика** (1937–1988), українського хорового диригента
- 3 червня – 130 років від дня народження **Володимира Миколайовича Шамова** (1882–1962), українського хірурга, який заснував і очолював у Харкові Український інститут гематології та переливання крові (1930)
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2007 рік. – Х., 2006. – С. 46-47.
- 80 років від дня народження **Юрія Юхимовича Махненка** (1932–1989), українського прозаїка
- 4 червня – 60 років від дня народження **Олександра Андрійовича Кудревича** (1952), генерального директора аграрно-орендного підприємства “Зоря” Краснокутського району, Героя України (2004)
- 6 червня – 155 років від дня народження **Олександра Михайловича Ляпунова** (1857–1918), російського і українського математика, механіка. У 1895–1902 рр. працював у Харківському університеті
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2002 рік. – Х., 2001. – С. 21-23.
- 7 червня – 105 років від дня народження **Володимира Михайловича Скляренка** (1907–1984), українського режисера. У 1935–1944 рр. – головний режисер Харківського ТЮГа, а у 1952–1954 рр. – Харківського театру опери та балету ім. М.Лисенка
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2007 рік. – Х., 2006. – С. 47-48.
- 13 червня – 200 років від дня народження **Ізмаїла Івановича Срезневського** (1812–1880), українського і російського вченого-славіста, фольклориста, етнографа, письменника
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1997 рік. – Х., 1996. – С. 35-37.
- 14 червня – 90 років від дня народження **Івана Мироновича Сипала** (1922–2002), Героя Радянського Союзу (1945). У 1970-х рр. працював директором Книжкової палати УРСР
- 17 червня – 100 років від дня народження **Валентина Васильовича Бичка** (1912–1994), українського письменника
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1997 рік. – Х., 1996. – С. 37-38.
- 18 червня – 120 років від дня народження **Юрія Олексійовича Меженка** (1892–1969), українського і російського бібліографа, літературознавця, книгознавця, історика культури
- 20 червня – 70 років від дня народження **Петра Григоровича Черемського** (1942–2006), фізика, громадського діяча
- 21 червня – 130 років від дня народження **Давида Давидовича Бурлюка** (1882–1967), українського і російського художника-футуриста, уродженця Харківської губернії
- 28 червня – 70 років від дня народження **Миколи Григоровича Стецюна** (1942), українського композитора, диригента, педагога, художнього керівника Харківської філармонії, голови Харківської обласної організації Національної Спілки композиторів України (з 2004)
- 29 червня – 75 років від дня народження **Петра Пантелійовича Василенка** (1937–2001), українського поета-прозаїка, літературного критика, публіциста, перекладача
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2002 рік. – Х., 2001. – С. 23-26.
- 1 липня – 115 років від дня народження **Йосипа Львовича Рика** (1897–1958), українського скульптора
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2002 рік. – Х., 2001. – С. 26-27.
- 8 липня – 100 років від дня народження **Ольги Миколаївни Борисової** (1912–1990), української артистки балету, педагога
- 9 липня – 75 років від дня народження **Віталія Тимофійовича Гунька** (1937–1994), поета-гумориста, сатирика
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2002 рік. – Х., 2001. – С. 27-29.
- 10 липня – 120 років від дня народження **Олександра Васильовича Досенка-Журби** (1892–1959), українського співака-бандуриста. На початку 1930-х рр. у Харкові створив “Ансамбль бандуристів: батько і чотири сини”
- 95 років від дня народження **Петра Антоновича Шигимаги** (1917–1999), українського живописця, графіка
- 90 років від дня народження **Павла Федоровича Автомонова** (1922–1988), українського письменника, журналіста
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1997 рік. – Х., 1996. – С. 42-44.
- 75 років від дня народження **Валентина Болеславовича Грабовського** (1937–2004), українського

- поета, перекладача, журналіста, уродженця с. Городне Краснокутського району
- 12 липня – 105 років від дня народження **Петра Даниловича Гайдамаки** (1907–1981), українського композитора
- 21 липня – 65 років від дня народження **Сергія Костянтиновича Шелкового** (1947), українського поета, прозаїка
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2007 рік. – Х., 2006. – С. 48-51.
- 22 липня – 90 років від дня народження **Олександра Федоровича Дудка** (1922–2005), письменника, публіциста, Почесного громадянина Шевченківського району
- 75 років від дня народження **Миколи Васильовича Гадецького** (1937), українського вченого, педагога
- 24 липня – 105 років від дня народження **Василя Олександровича Мисика** (1907–1983), українського поета, перекладача
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1992 рік. – Х., 1991. – С. 16-18.
- 60 років від дня народження **Віктора Яковича Даниленка** (1952), мистецтвознавця, дизайнера, ректора Харківської державної академії дизайну і мистецтва (з 1999)
- 25 липня – 110 років від дня народження **Михайла Олексійовича Ветухова** (1902–1959), українського біолога і генетика, організатора сільськогосподарської науки в Україні, громадсько-політичного діяча
- 105 років від дня народження **Дмитра Львовича Клебанова** (1907–1987), українського композитора
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1992 рік. – Х., 1991. – С. 16-16.
- 26 липня – 105 років від дня народження **Юлії Гаврилівни Фоміної** (1907–1997), української актриси
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2007 рік. – Х., 2006. – С. 51-53.
- 80 років від дня народження **Віктора Валентиновича Єрмоєнка** (1932), українського радянського фізика, директора Фізико-технічного інституту низьких температур ім. Б.Веркіна (1991–2006)
- 28 липня – 125 років від дня народження **Володимира Андрійовича Комаренка** (1887–1969), українського диригента, музичного діяча, педагога, засновника і керівника Харківського домбро-балалаєчного оркестру
- * – 100 років від дня народження **Ігоря Леонтійовича Муратова** (1912–1973), українського поета, прозаїка, драматурга, публіциста
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1992 рік. – Х., 1991. – С. 18-21.
- 1 серпня – 100 років від дня народження **Отакара Яроша** (1912–1943), Героя Радянського Союзу (1943)
Див.: Литература к знаменательным и памятным датам Харьковщины на 1987 год. – Х., 1986. – С. 20-22.
- 65 років від дня народження **Олега Олексійовича Дьоміна** (1947), громадського діяча, голови Харківської обласної держадміністрації (1996–2000), Почесного громадянина м. Харкова (2006)
- 4 серпня – 115 років від дня народження **Бориса Васильовича Косарева** (1897–1994), українського художника театру
Див.: Литература к знаменательным и памятным датам Харьковщины на 1987 год. – Х., 1986. – С. 22.
- 7 серпня – 30 років від дня народження **Яни Олександрівни Ключкової** (1982), української спортсменки, чотириразової олімпійської чемпіонки з плавання (2000, 2004), Героя України (2004), Почесної громадянки м. Харкова (2005)
- 8 серпня – 90 років від дня народження **Асхата Газизуліновича Сафаргаліна** (1922–1975), українського живописця
Див.: Календар знаменательных и памятных дат Харьковщины на 1982 год. – Х., 1981. – С. 26-27.
- 12 серпня – 115 років від дня народження **Отто Людвиговича Струве** (1897–1963), вченого-астрофізика, уродженця м. Харкова
- 14 серпня – 90 років від дня народження **Івана Никифоровича Питікова** (1922), педагога, Почесного громадянина м. Харкова (2005)
- 15 серпня – 90 років від дня народження **Леоніда Матвійовича Тюльпи** (1922–1994), українського архітектора
Див.: Литература к знаменательным и памятным датам Харьковщины на 1987 год. – Х., 1986. – С. 23.
- 16 серпня – 115 років від дня народження **Йосифа Абрамовича Дайця** (1897–1954), українського графіка і педагога
- 85 років від дня народження **Ігора Івановича Молошникова** (1927), українського актора.

Закінчив у 1958 році Харківський театральний інститут. В 1949–1951 і 1957–1960 рр. працював у Харківському російському драматичному театрі

- 19 серпня – 110 років від дня народження **Олеся (Олександра) Васильовича Донченка** (1902–1954), українського прозаїка. У 1920–1930-ті та у повоєнні роки жив і працював у Харкові
- 20 серпня – 105 років від дня народження **Володимира Миколайовича Нікітіна** (1907–1993), фізіолога. У 1933–1941 рр. викладав у Харківському зооветеринарному інституті
- 21 серпня – 100 років від дня народження **Наталії Михайлівни Дудинської** (1912–2003), російської артистки балету, уродженки м. Харкова
- 1 вересня – 130 років від дня народження **Дмитра Аполлінарійовича Рожанського** (1882–1936), російського фізика. У 1911–1921 рр. викладав у Харківському університеті
- * – 75 років від дня народження **Миколи Сергійовича Сядристого** (1937), українського майстра мікрмініатюри, уродженця Куп'янського району
- 5 вересня – 85 років від дня народження **Віталія Васильовича Сечкіна** (1927–1988), українського композитора, піаніста, педагога, уродженця м. Харкова
- 75 років від дня народження **Олекси Андрійовича Марченка** (1937–2010), українського поета
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1997 рік. – Х., 1996. – С. 44-46.
- 6 вересня – 115 років від дня народження **Івана Кіндратовича Микитенка** (1897–1937), українського прозаїка, драматурга
- 90 років від дня народження **Михайла Федоровича Овсянкіна** (1922–2009), українського скульптора
Див.: Литература к знаменательным и памятным датам Харьковицины на 1987 год. – Х., 1986. – С. 24-25.
- 85 років від дня народження **Олени Павлівни Довгополої** (1927–2001), українського бібліографа, книгознавця, педагога
- 9 вересня – 60 років від дня народження **Галини Іванівни Підпригори** (1952), українського громадського діяча, мецената
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2007 рік. – Х., 2006. – С. 53-55.
- 13 вересня – 100 років від дня народження **Петра Олександровича Демченка** (1912–2007), українського хіміка
- 16 вересня – 105 років від дня народження **Захара Карповича Слюсаренка** (1907–1977), військовика, двічі Героя Радянського Союзу (1944, 1945), уродженця м. Змієва
- 19 вересня – 35 років від дня народження **Валерія Володимировича Гончарова** (1977), олімпійського чемпіона зі спортивної гімнастики (2004)
- 26 вересня – 180 років від дня народження **Петра Петровича Сокальського** (1832–1887), українського композитора, фольклориста. Закінчив у 1852 році Харківський університет
- 1 жовтня – 150 років від дня народження **Дмитра Петровича Міллера** (1862–1913), українського історика
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2007 рік. – Х., 2006. – С. 55-56.
- 115 років від дня народження **Валер'яна Львовича Поліщука** (1897–1937), українського поета, прозаїка, критика, теоретика літератури. У 1921 році переїхав до Харкова, де заснував модерністську групу “Авангард”
- 2 жовтня – 185 років від дня народження **Аркадія Івановича Якобія** (1827–1907), вченого-гігієніста
- 110 років від дня народження **Петра Яковича Гальперіна** (1902–1988), радянського психолога
- 6 жовтня – 120 років від дня народження **Дмитра Клиновського** (справж. ім'я Дмитро Йосипович Крачковський) (1892–1976), українського поета
- 9 жовтня – 120 років від дня народження **Гната Васильовича Михайличенка** (1892–1919), українського письменника, громадсько-політичного діяча
- 10 жовтня – 75 років від дня народження **Олександра Григоровича Біляцького** (1937), українського режисера і актора
- 12 жовтня – 85 років від дня народження **Віктора Трохимовича Романенка** (1927–1980), літературознавця, критика
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1997 рік. – Х., 1996. – С. 46-47.
- 85 років від дня народження **Юрія Володимировича Северина** (1927–2002), українського графіка і живописця

- 13 жовтня – 190 років від дня народження **Лева Семеновича Ценковського** (1822–1887), вітчизняного ботаніка, протозоолога, бактеріолога, який сприяв організації Пастерівської станції у Харкові (1887)
- 17 жовтня – 135 років від дня народження **Олексія Павловича Бібика** (1877–1976), російського письменника, уродженця м. Харкова
- 19 жовтня – 105 років від дня народження **Ростислава В'ячеславовича Піхтовникова** (1907–1972), вченого в галузі обробки металів тиском
- 20 жовтня – 85 років від дня народження **Юрія Георгійовича Герасименка** (1927–1985), українського поета, прозаїка, перекладача, критика
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1997 рік. – Х., 1996. – С. 47-50.
- 26 жовтня – 55 років від дня народження **Миколи Дмитровича Безуглого** (1957), українського біофізика, громадського діяча
- 27 жовтня – 160 років від дня народження **Григорія Васильовича Левицького** (1852–1918), російського астронома. В 1879–1894 рр. працював у Харківському університеті. Заснував у Харкові постійну обсерваторію (1882)
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2002 рік. – Х., 2001. – С. 29-30.
- 105 років від дня народження **Сергія Митрофановича Куценка** (1907–1992), українського вченого в галузі локомотивобудування
- 28 жовтня – 80 років від дня народження **Володимира Антоновича Івашка** (1932–1994), державного і партійного діяча
- 29 жовтня – 115 років від дня народження **Ноя Мойсейовича Підгорного** (1897–1988), українського архітектора
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1997 рік. – Х., 1996. – С. 50-51.
- 30 жовтня – 110 років від дня народження **Леонтія (Леся) Федоровича Дубовика** (1902–1952), українського режисера і педагога. У 1925–1952 рр. працював у Харківському українському драматичному театрі ім. Т.Шевченка
- 75 років від дня народження **Віктора Пантелійовича Гамана** (1937), українського письменника, громадсько-політичного діяча, Почесного громадянина м. Валки
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2002 рік. – Х., 2001. – С. 30-32.
- 3 листопада – 75 років від дня народження **Ігоря Федоровича Лубченка** (1937), українського журналіста, громадсько-політичного діяча
- 4 листопада (за ін. даними 9) – 100 років від дня народження **Віктора Іларіоновича Івченка** (1912–1972), українського кінорежисера, сценариста, уродженця м. Богодухова
- 5 листопада – 105 років від дня народження **Олександра Абрамовича Жука** (1907–1995), українського композитора, педагога, диригента
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2007 рік. – Х., 2006. – С. 56-57.
- 7 листопада – 155 років від дня народження **Дмитра Івановича Багалія** (1857–1932), українського історика, громадського діяча
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1992 рік. – Х., 1991. – С. 23-27.
- 8 листопада – 150 років від дня народження **Андрія Миколайовича Краснова** (1862–1915), ботаніка, географа, мандрівника
Див.: Литература к знаменательным и памятным датам Харьковщины на 1987 год. – Х., 1986. – С. 2-4.
- 90 років від дня народження **Платона Олександровича Білецького** (1922–1998), українського живописця, мистецтвознавця
- 11 листопада – 175 років від дня народження **Олександра Андрійовича Колсова** (1837–1901), українського педагога, будівника, благодійника, директора Харківського землеробного училища
- 12 листопада – 85 років від дня народження **Андрія Степановича Гунька** (1927–1986), українського самодіяльного художника
- 14 листопада – 75 років від дня народження **Анатолія Іларіоновича Звягіна** (1937–1991), українського радянського фізика, директора Фізико-технічного інституту низьких температур (1988–1991)
- 19 листопада – 95 років від дня народження **Євгенії Олексіївни Конопльової** (1917–2001), українського хорового диригента
- 90 років від дня народження **Юрія Валентиновича Кнорозова** (1922–1999), російського

радянського етнографа, мовознавця, уродженця сел. Південний Харківської області

- 20 листопада – 145 років від дня народження **Дмитра Матвійовича Синцова** (1867–1946), українського математика. З 1906 року очолював Харківське математичне товариство
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2007 рік. – Х., 2006. – С. 58-60.
- 21 листопада – 140 років від дня народження **Олександра Олексійовича Алова** (1872–1939), фахівця в галузі механізації сільського господарства, одного з ініціаторів організації Харківського інституту механізації й електрифікації сільського господарства
- 26 листопада – 160 років від дня народження **Йосипа Андрійовича Тимченка** (1852–1924), українського механіка-винахідника, одного із піонерів світової кінематографії, уродженця с. Оскіл Золочіського району
- 3 грудня – 290 років від дня народження **Григорія Савича Сковороди** (1722–1794), українського філософа
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1992 рік. – Х., 1991. – С. 27-28.
- 8 грудня – 115 років від дня народження **Андрія Васильовича Головка** (1897–1972), українського прозаїка
- 105 років від дня народження **Антон Федоровича Хижняка** (1907–1993), українського прозаїка, журналіста
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2007 рік. – Х., 2006. – С. 60-62.
- 100 років від дня народження **Юри Зойфера** (1912–1938), австрійського письменника, уродженця м. Харкова
- 85 років від дня народження **Миколи Федоровича Манойла** (1927–1998), українського співака
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1997 рік. – Х., 1996. – С. 51-52.
- 75 років від дня народження **Артура Павловича Голикова** (1937), географа, одного з авторів сучасної схеми економічного районування України
- 9 грудня – 70 років від дня народження **Вахтанга Георгійовича Жорданія** (1942–2005), диригента, організатора Міжнародного конкурсу диригентів у Харкові
- 12 грудня – 135 років від дня народження **Наталії Олександрівни Дудинської-Тальорі** (1877–1944), російської і української артистки балету. У 1914 році заснувала у Харкові студію класичного танцю, що існувала до 1923 року
- 17 грудня – 45 років від дня народження **Дмитра Віталійовича Дідоренка** (1967), українського художника
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2007 рік. – Х., 2006. – С. 62-65.
- 18 грудня – 120 років від дня народження **Миколи Гуровича Куліша** (1892–1937), українського драматурга. З 1925 року жив у Харкові, співпрацював з Лесем Курбасом у театрі “Березіль”; член, а згодом голова літературної організації ВАПЛІТЕ
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2002 рік. – Х., 2001. – С. 31-36.
- 19 грудня – 110 років від дня народження **Миколи Миколайовича Глобенка-Оглоблина** (1902–1957), українського літературознавця, педагога, історика літератури
- 20 грудня – 185 років від дня народження **Дмитра Івановича Каченовського** (1827–1872), українського правознавця
- 65 років від дня народження **Миколи Дмитровича Євтушенка** (1947), українського біолога, педагога, ректора Харківського державного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва (1996–2007)
- 23 грудня – 95 років від дня народження **Валентини Василівни Серової** (1917–1975), радянської актриси, уродженки м. Валки
- 24 грудня – 75 років від дня народження **Анатолія Павловича Гайденка** (1937), українського композитора, педагога
- 28 грудня – 110 років від дня народження **Анастасії Максимівни Ніженець** (1902–1992), українського літературознавця, одного із організаторів музею Г.Сковороди в с. Сковородинівка Золочівського району
- 85 років від дня народження **Сергія Гавриловича Світлорусова** (1927–1997), українського скульптора-монументаліста, живописця
- 31 грудня – 140 років від дня народження **Василя Григоровича Кричевського** (1872–1952), українського живописця, архітектора і графіка
- 135 років від дня народження **Гната Мартиновича Хоткевича** (1877–1938), українського письменника, актора, режисера, композитора

ЦЬОГО РОКУ ВИПОВНЮЄТЬСЯ

- 1757 – 255 років від дня народження **Михайла Івановича Ковалинського** (1757–1807), російського і українського письменника
- 1767 – 245 років від дня народження **Василя Яковича Джунковського** (1767–1826), філолога, педагога, ректора Харківського університету (1821–1826)
- 1777 – 235 років від дня народження **Івана Матвійовича Вітковського** (1777– близько 1844), українського композитора, скрипала, диригента, педагога
- 1812 – 200 років від дня народження **Єгора (Юрія) Степановича Гордієнка** (1812–1895), українського фармацевта, громадського діяча, першого міського голови Харкова (1871–1873)
- 1817 – 195 років від дня народження **Михайла Миколайовича Петренка** (1817–1862), українського поета-романтика, автора віршів “Недоля”, відомих як пісня “Дивлюсь я на небо”. У 1836–1841 рр. навчався у Харкові
- 1837 – 175 років від дня народження **Петра Васильовича Іванова** (1837–1931), українського етнографа і фольклориста
- 1847 – 165 років від дня народження **Андрія Івановича Данилевського** (1847– ?), українського живописця. Навчався у Харкові в художній школі М.Раєвської-Іванової. Викладав малювання у школі малюнку, живопису й архітектури при міському художньо-промисловому музеї
- 1857 * – 155 років від дня народження **Альфреда Костянтиновича Федецького** (1857–1902), українського оператора хронікально-документальних фільмів, фотографа
- 155 років від дня народження **Володимира Христиановича Немкіна** (1857–1908), архітектора. За проектом В.Немкіна збудовано в Свято-Покровському монастирі Озерянський храм, Озерянську церкву по вул. Полтавський Шлях (на Холодній Горі), Миколаївський храм в смт Буди Харківського району
- 155 років від дня народження **Петра Дмитровича Святополк-Мирського** (1857–1917), мецената, предводителя Харківського губернського дворянства
- 1862 – 150 років від дня народження **Юлія Семеновича Цауне** (1862–1930), українського архітектора
- 1897 – 115 років від дня народження **Григорія Олександровича Яновицького** (1897–1964), українського архітектора
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2002 рік. – Х., 2001. – С. 37.
- 1897 – 115 років від дня народження **Антоня Михайловича Комашки** (1897–1970), українського живописця і мистецтвознавця, уродженця с. Непокрите Харківської області

МАТЕРІАЛИ НА ДОПОМОГУ ВІДЗНАЧЕННЯ
ЗНАМЕННИХ І ПАМ'ЯТНИХ ДАТ НА 2012 РІК

16 лютого

75 років від дня народження
Валентина Васильовича
Бондаренка

Бондаренко Валентин Васильович, радянський льотчик-винищувач, член першого загону космонавтів СРСР. Народився 16 лютого 1937 р. в Харкові в робітничій сім'ї. Його батько, Василь Григорович, в перші ж дні війни добровольцем пішов на фронт. Валентин разом з матір'ю і старшим братом пережив два роки окупації.

Майбутній космонавт марив небом з дитинства. Здібний підліток навчався легко і з цікавістю. У старших класах займався в Харківському аероклубі. Закінчивши школу в 1954 р., В.Бондаренко вступив до Ворошиловградського військово-авіаційного училища. У 1956 р. переведений до Грозненського училища, звідти – до Армавірського. Закінчив його в 1957 р. У тому ж році Валентин одружився, згодом народився син Сашко.

Службу Валентин Васильович проходив в авіаційних частинах. В атестаційному листі льотчика-винищувача було відмічено: “Працьовитий. Літати любить, в польотах не втомлюється ... Літає сміливо, грамотно, впевнено”.

Коли в полк приїхала комісія для відбору кандидатів в загін космонавтів, першим на співбесіду викликали В.Бондаренка. 28 квітня 1960 р. він був зарахований до першого загону радянських космонавтів, у списку – четвертий із 29-ти. З 31 травня проходив підготовку до космічного польоту на кораблі “Восток”. “Валя був дуже доброзичливим, веселим хлопцем, – згадував космонавт Павло Романович Попович. – Сам любив жартувати і ніколи не ображався, коли жартували над ним. Він відмінно співав, голос і слух – вище усяких похвал. Ми називали його “Дзвіночок”. Щоранку, а він жив на самому верхньому поверсі будинку, Валентин збігав по сходах і стукав у всі квартири: “На зарядку, на зарядку!” З 13 березня 1961 р. Валентин Бондаренко проходив чергове тренування в сурдобарокамері. 23 березня в кінці випробування він зробив непоправну помилку. Після закінчення медичних тестів він зняв з себе датчики, які були закріплені на його тілі; протер місця, де були датчики, змоченою в спирт ватою і необережно викинув цей шматочок вати. Вата потрапила на спіраль розжареної електроплитки і миттєво спалахнула. В атмосфері чистого кисню вогонь швидко розповсюдився в камері. На Бондаренкові зажеврив тренувальний костюм. Через великий перепад тиску неможливо було швидко відкрити сурдобарокамеру. Коли камеру відкрили, В.Бондаренко був ще живий. Його доставили в лікарню, де лікарі боролися за його життя, але безуспішно. Через вісім годин Валентин Васильович Бондаренко помер від отриманих опіків. Його поховали в Харкові, де мешкали його батьки.

Після смерті В.Бондаренка його дружина Ганна залишилася працювати в центрі підготовки космонавтів, його син – Олександр став військовим льотчиком.

17 червня 1961 р. указом Президії Верховної Ради СРСР Бондаренко В.В. нагороджено орденом Червоної Зірки (посмертно).

У Радянському Союзі все, що було пов'язане з космосом, зберігалось у суворій таємниці. Про загибель Валентина Бондаренка ніде не було оголошень. Перші відомості про В.Бондаренка і його загибель з'явилися на Заході тільки в 1980 р. Вперше в СРСР інформація про В.Бондаренка та його загибель була надрукована у 1986 р. Ярославом Головановим в газеті “Вісті”.

Ім'ям Валентина Бондаренка названо один із кратерів на Місяці (діаметр кратера 30 км.; його координати: 17,8° північної широти і 136,3° східної довготи). На місці Канаверал у США встановлена стела на згадку про загиблих космонавтів. Першим у списку стоїть ім'я нашого земляка. У Харкові на території Жовтневого району ім'ям космонавта названо провулок. Старшокласники СШ № 93, яку закінчив В. Бондаренко, доглядають за могилою космонавта. На його честь у школі відкрито кімнату Слави.

Біографічні довідки:

Валентин Бондаренко [Електронний ресурс] // Люди. – Режим доступа: http://www.peoples.ru/military/cosmos/valentin_bondarenko/

Валентин Бондаренко [Електронний ресурс] // Українці в світі. – Режим доступа: <http://www.ua.dev.cawas.com/peoples/39bf3c46ac01cd6b/>

Бондаренко Валентин Васильевич [Електронний ресурс] // Википедия. – Режим доступа: http://ru.wikipedia.org/wiki/Бондаренко_Валентин_Васильевич

Валентин Васильевич Бондаренко [Електронний ресурс] // Космическая энциклопедия ASTROnote. – Режим доступа: http://www.astronaut.ru/as_rusia/vvs/text/bondarenko.htm?reload_coolmenus

Про В.В.Бондаренка:

Алешин В. Они были первыми: 51 год назад был основан центр подготовки космонавтов : [среди первых космонавтов – харьковчанин В.Бондаренко] / В.Алешин // Харьк. известия. – 2011. – 11 янв. – С. 14.

Башук Д. Звончек из Липовой Рощи : [о харьковчанине в отряде первых космонавтов] / Д.Башук // Веч. Харьков. – 1997. – 22 февр.

Башук Д. Путь в космос оборвался на земле / Д.Башук // Слобода. – 1996. – 16 апр.

Бейдин В. Они были первыми / В.Бейдин // Слово ветерана. – 2009. – 18 апр.

Бондаренко Валентин Васильевич [Электронный ресурс] // Харьковский городничий. – Режим доступа: http://www.khargor.com/famous_kh/famous_kh_b1.html

Бровченко Л. Яким він хлопцем був / Л.Бровченко // Голос України. – 2001. – 23 берез. – С. 3.

Валентин Бондаренко – тоже 50 лет [Электронный ресурс] : [50 лет со дня трагической гибели] // Livejournal. – Режим доступа: <http://ru-cosmos.livejournal.com/741189.html>

Валентин Васильевич Бондаренко [Электронный ресурс] // Лаборатория космических исследований. – Режим доступа: <http://www.spacephys.ru/valentin-vasilevich-bondarenko>

Варлавин Г. Несостоявшийся полет [Электронный ресурс] / Г.Варлавин // Вечерний Ставрополь. – Режим доступа: <http://www.vechorka.ru/gazeta?b=iew&articleID=3966>

Власко В. Земляк из Гагаринского отряда / В.Власко // Слобода. – 1997. – 26 февр.

Вшанування пам'яті члена першого загону космонавтів СРСР Валентина Васильовича Бондаренка [Электронный ресурс] // Освіта Харкова. – Режим доступа: <http://www.kharkivosvita.net.ua/document/1855>

Директор Харьковского планетария – о самом первом космонавте [Электронный ресурс] : [гость “Прямой телефонной линии” дир. Харьк. планетария им. Ю.Гагарина Г.В.Железняк / материал подгот. И.Зозуля, И.Стрельник] // Веч. Харьков. – 2011. – 11 апр. – Режим доступа: <http://www.vecherniy.kharkov.ua/news/50745/>

Дописали строку на обелиске : [об обстоятельствах гибели летчика-космонавта] // Труд. – 1991. – 4 апр.

Зеленина Е. Он мечтал полететь к звездам, но так и не успел... / Е.Зеленина // Время. – 2003. – Май (№ 4) спец. вып.

Зеленина Е. “Я сам виноват...”: в мировом списке потерь покорителей космоса харьковчанин В.Бондаренко значится первым / Е.Зеленина // Время. – 2001. – 12 апр.

Зинченко Ю. Именем Валентина Бондаренко назовут 93-ю школу : [космонавт закончил ее в 1954 г.] / Ю.Зинченко // Комсом. правда в Украине. – 2010. – 13 апр. – С. 5.

Зинченко Ю. Первым космонавтом мог стать харьковчанин / Ю.Зинченко // Комсом. правда в Украине. – 2009. – 9 апр. – С. 20.

Ижицкий. 1-я топонимическая война. Валентин Бондаренко / Ижицкий // Мегаполис. – 2006. – 19 окт. (№ 7). – С. 21.

История одного летчика... [Электронный ресурс] // Школа практической психологии. – Режим доступа: <http://konca.net.ua/ya/archives/5237>

Кононов Ю. Первым космонавтом мог стать харьковчанин / Ю.Кононов // Слово ветерана. – 2002. – 2 окт.

Кононов Ю. Трагедія у барокамері / Ю.Кононов // Молодь України. – 2002. – 11 жовт. – С. 6.

Ларионов В. Космонавт № 0 / В.Ларионов // Независимость. – 2000. – 10 февр. – С. 7.

Ларьков Н. Икар из Липовой Рощи / Н.Ларьков // Веч. Харьков. – 2001. – 22 марта.

Лисовский С. Космонавт № 0 : к 44-летию гибели В.Бондаренко / С.Лисовский // Новый день. – 2005. – 23 марта.

Логвиненко Л. Українець став першою жертвою / Л.Логвиненко // Слобід. край. – 1995. – 8 квіт.

Первый отряд космонавтов: Бондаренко Валентин Васильевич [Электронный ресурс] // Astrolab. – Режим доступа: <http://www.astrolab.ru/cgi-bin/galery.cgi?id=32&no=1466>

Путь в космос тернист и опасен : к 40-летию гибели В.Бондаренко [Электронный ресурс] // Новости космонавтики. – Режим доступа: <http://www.novosti-kosmonavtiki.ru/content/numbers/220/51.shtml>

Смолинський В. Він міг бути першим / В.Смолинський // Вечір. Харків. – 1988. – 3 листоп.

Тесло А. “Дзвіночок” із групи ВПС № 1 : [до 45-річчя від дня трагіч. загибелі космонавта] / А.Тесло // Слобід. край. – 2006. – 25 берез.

Тур М. Вспомним всех поименно / М.Тур // Слобода. – 1997. – 15 апр.

Фоменко В. Он готовился с Гагариным / В.Фоменко // Рабочая газ. – 1991. – 12 апр.

Хлопець гагарінського призову // Радян. Україна. – 1988. – 28 серп.

Яницький Б. Харьковчанин Бондаренко мог стать первым космонавтом Земли, но погиб в сурдобарокамере / Б.Яницький // Восточ. экспресс. – 1998. – № 6. – С. 7.

Яницький Б. Жили, творили, щоб неба досягти : [про внесок харк. вчених і космонавтів у розвиток авіації і космонавтики] / Б.Яницький // Слобід. край. – 2003. – 12 квіт.

Яницький Б. Хлопець з Липового Гаю / Б.Яницький // Слобід. край. – 1992. – 11 квіт.

22 лютого

**140 років від дня народження
Валерія Івановича
Талієва**

Талієв Валерій Іванович, російський вчений-ботанік. Народився 22 лютого 1872 р. в м. Лукоянове в мордовській сім'ї вчителя. Початкову освіту здобув у Сергачівському повітовому училищі, яке закінчив у 1883 р. Продовжив навчання в гімназії при Ніжинському історико-філологічному інституті. У 1890 р. вступив на природничо-історичне відділення фізико-математичного факультету Казанського університету. У 1894 р. В.Талієв закінчив університетський курс із золотою медаллю за спеціальністю ботаніка і в цьому ж році був зарахований на третій курс медичного факультету Харківського університету. Медичний факультет він закінчив у 1897 р., після чого відбував військову повинність, працюючи військовим лікарем у м. Феодосія. У 1899 р. Валерій Іванович вийшов у запас і у тому ж році витримав магістерські іспити при Харківському університеті. З 1900 р. працював асистентом ветеринарного інституту, а потім був прийнятий на посаду приват-доцента Харківського університету. Також викладав ботаніку в Харківських ветеринарному і медичному інститутах.

У 1902 р. у Харківському університеті В.Талієв захистив магістерську дисертацію на тему “Флора Криму і роль людини в її розвитку”.

Валерій Іванович багато сил і енергії віддавав роботі з популяризації поглядів про охорону природи. Він організував ряд виставок у різних містах України, зокрема у Харкові (1911), Києві, привертаючи увагу громадськості до цього важливого питання. В.Талієв також був засновником і беззмінним керівником Харківського товариства любителів природи – одного з найбільш активних і авторитетних природоохоронних товариств Російської імперії. Разом з викладачами та студентами Валерій Іванович видав кілька природоохоронних книг, організував експедиції до Криму, на Сіверський Донець, до першого вітчизняного заповідника Асканія-Нова. Бюлетень товариства по праву вважався найкращим вітчизняним журналом з охорони природи. Все, що проводило у ту пору Харківське товариство, можна сміливо співвіднести з визначенням “вперше”: виставка весняної природи, охорона вцілілих смужок цілини, льодовикових валунів, байбакових колоній.

У 1913 р. у Харкові В.Талієв вперше в Росії видає популярну книгу “Охороняйте природу!”. За редакцією В.Талієва в Харкові починає видаватися серія науково-популярних книг з охорони природи: “Календар Харківського товариства любителів природи”, “Птахи – друзі людини” Г.Бризгаліна, “Що таке національні парки і для чого вони засновуються” Г.Бризгаліна і Б.Захарова. Автори цих книг – талановиті учні В.Талієва.

Товариство любителів природи в Харкові швидко перетворилося на авторитетну організацію. Через два роки воно вже налічувало 223 людини: академік І.Бородін, професор К.Тімірязев, німецький вчений-природничник Конвенц, організатор Асканії-Нова Фрідріх Фальц-Фейн вважали за честь бути в ньому.

У 1914 р. Валерія Івановича обирають членом Постійної природоохоронної комісії при Російському географічному товаристві.

У 1916 р. в Петербурзькому університеті В.І.Талієв захистив докторську дисертацію на тему “Досвід дослідження процесу видоутворення в живій природі”. В 1917 р. став деканом в Харківському університеті.

У 1919 р. Валерія Іванович Талієв був обраний за конкурсом на кафедру ботаніки Петровської (нині Тімірязевської) сільськогосподарської академії. Одночасно з кафедрою професор В.І.Талієв очолював також і Ботанічний сад академії. У цей період сад був значно реорганізовано, вилучено багато дерев, змінено асортимент рослин.

Навесні 1920 р. рішенням колеги Наукового сектора Наркомосу РРФСР був затверджений Комітет з охорони пам'яток природи. До нього увійшли Н.Кулагін (зоологія), В.Талієв (ботаніка), Н.Смирнов (геологія), Д.Артем'єв (голова).

Через рік В.Талієва призначають завідувачем відділом охорони природи при Головному музеї Наркомосу РРФСР, доручають організувати перший російський музей охорони природи “з метою організації пропаганди справи захисту природи”.

Влітку 1921 р. В.Талієв спільно з І.Грабарем, Т.Трапезніковим та іншими видатними вченими і громадськими діячами готує відомий декрет “Про охорону пам'яток природи, садів і парків”. 25 липня проект декрету обговорюється на засіданні колегії Наркомосу РРФСР під головуванням А.Луначарського, а 16 вересня затверджується Леніним.

У серпні 1921 р. разом з мандрівником П.Козловим та іншими вченими Валерій Іванович відправляється в Асканію-Нову, зустрічається з керівництвом України, вирішує питання про забезпечення охорони заповідника.

У 1925 р. В.І.Талієва було запрошено на посаду професора кафедри методики сільськогосподарської ботаніки Вищих педагогічних курсів.

У 1931 р. затверджено професором агроботаніки Московського зернового інституту, в якому він працював до останніх днів свого життя.

Помер Валерій Іванович Талієв 21 лютого 1932 р. у Москві.

Біографічні довідки:

Талієв Валерій Іванович // Большая Советская Энциклопедия. – М., 1976. – Т. 25. – С. 231.

Талієв Валерій Іванович [Електронний ресурс] // Большая Советская Энциклопедия. – Режим доступа: <http://www.help-rus-student.ru/text/77/293.htm>

Талієв Валерій Іванович [Електронний ресурс] // Словарь деятелей охраны природы. – Режим доступа: <http://ecoethics.ru/old/b42/125.html>

Талієв Валерій Іванович [Електронний ресурс] // Википедия. – Режим доступа: http://ru.wikipedia.org/wiki/Талиев_Валерий_Иванович

Талієв Валерій Іванович // Українська Радянська Енциклопедія. – К., 1963. – Т. 14. – С. 253.

Талієв Валерій Іванович [Електронний ресурс] // Українці в світі. – Режим доступа: <http://www.ukrainians-world.org.ua/about/45/49/86/106/>

Талієв Валерій Іванович [Електронний ресурс] // Vseslova. – Режим доступа: http://vseslova.com.ua/word/Талиев_Валерий_Иванович -104872u

Праці В.І.Талієва:

Введение в ботаническое исследование Харьковской губернии / В.И.Талиев. – Х. : Харьк. губерн. земство, 1913. – 135 с.

Снятие гор Харьковской губернии как “Памятник природы” / В.И.Талиев. – Х. : Типо-литогр. М.Сергеева и К.Гальченка, 1914. – 20 с.

Про В.І.Талієва:

Комов М.І. Видатний діяч охорони природи на Україні В.І.Талієв / М.І.Комов // Матеріали про охорону природи на Україні : [зб. ст.]. – К., 1958. – Вип. 1. – С. 130-132.

Некос В.Ю. В.І.Талієв – засновник громадського природоохоронного руху в Україні / В.Ю.Некос, Н.В.Максименко // Захист довкілля від антропогенного навантаження. Вип. 13 (15) / Харк. нац. ун-т ім. В.Н.Каразіна. – Х., 2006. – С. 5-8.

Сукачев В.Н. Памяти Валерия Ивановича Талиева (1872–1932) / В.Н.Сукачев // Совет. ботаника. – 1933. – № 5. – С. 148-152.

Талієв Валерій Іванович [Електронний ресурс] // Академик. – Режим доступа: http://dic.academic.ru/dic.nsf/enc_biography/121808

Талієв Валерій Іванович [Електронний ресурс] // Все о Лукоянове. – Режим доступа: <http://lukoyanovnn.narod.ru/ist/m5.htm>

Талієв Валерій Іванович [Електронний ресурс] // Знатные лукояновцы. – Режим доступа: <http://lukped.narod.ru/internet/science/taliev.htm>

Тагліна О. “Прийшов у світ сповісти про нову ідею” / О.Тагліна // Ленін. зміна. – 1989. – 4 лют.

***Щербакова А.А.** Валерій Іванович Талієв / А.А.Щербакова. – М., 1960.

9 травня

**100 років від дня народження
Миколи Даниловича
Рудя**

Рудь Микола Данилович, український радянський прозаїк, поет, публіцист. Народився 9 травня 1912 р. в с. Олександрівка Зачепилівського району Харківської області в селянській сім'ї. Під час навчання в Зачепилівській семирічці вчителі мови та літератури помітили у хлопця здібності і залучили його до літературної творчості.

Перший вірш "Тарасові" був надрукований в березневому номері дитячого журналу "Червоні квіти" за 1928 р. У 1929 р. Микола Данилович вступив до Красноградського педтехнікуму. Не отримавши місця в гуртожитку і талонів у студентську їдальню, він залишив педтехнікум і вирушив до Донбасу. До початку Великої Вітчизняної війни працював на металургійному заводі в м. Сталіно (Донецьк) та на шахті. У 1930-ті рр. був членом літературної організації "Молодняк". В 1936 р. з'являється перша книжка М.Рудя – віршована збірка "Найближче", яка вийшла друком в серії "Бібліотека письменників Донбасу". Майже одночасно в Харківському видавництві "Український робітник" друкується збірка "Після бурі". З 1939 р. М.Д.Рудь член СП СРСР.

З перших днів Великої Вітчизняної війни Микола Данилович перебував на фронті, працював у редакціях газет. З кінця 1940-х рр. розпочинається активна творча праця письменника, виходять поетичні збірки "Слово після бою" (1950), "Граніт Сталінграду" (1951), "Донецькі зорі" (1958), "Грім на зелене гілля" (1960) та ін.; книжки повістей, оповідань та нарисів "На Поділлі" (1955), "Час клопоту і сподівань" (1956), "Гомін до схід сонця" (1969), "Синій птах" (1964) та ін.; романи: "І не сказала люблю" (1964), "З матір'ю на самоті" (1967), "Не жди, не клич" (1978), "Де твій батько" (1986) та ін.; твори для дітей.

У своїх творах Микола Рудь закликав працювати й жити по совісті, по-синівськи ставитися до природи, рідної землі, своєї історії, а найголовніше – над усе любити Батьківщину, щоденно творити, нести людям добро, чисте, корисне, істинно благородне.

Микола Данилович нагороджений орденами Вітчизняної війни 2-го ступеня, Червоної Зірки, Трудового Червоного Прапора, Дружби народів.

Помер Микола Данилович Рудь 22 жовтня 1989 р. у Києві.

Біографічні довідки:

Мітіна Л.С. Рудь Микола Данилович // Літературна Харківщина : довідник. – Х., 1995. – С. 278-279.

Рудь Микола // Письменники Радянської України, 1917–1987 : біобібліогр. довід. – К., 1988. – С. 519.

Рудь Микола Данилович [Електронний ресурс] // Вікіпедія. - Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/_Рудь_Микола_Данилович

Твори М.Д.Рудя:

С матерью наедине / М.Д.Рудь. – М. : Сов. писатель, 1974. – 383 с.

Граніт Сталінграда : поезії / М.Д.Рудь. – К. : Держлітвидав, 1981. – 203 с.

Не жди, не клич : роман / М.Д.Рудь. – К. : Радян. письменник, 1978. – 431 с.

Не жди, не зови : роман / М.Д.Рудь. – М. : Сов. писатель, 1983. – 313 с.

Про М.Д.Рудя:

Буланов Ю. Поезія Миколи Рудя : корот. огляд з нагоди 80-річчя з дня народж. / Ю.Буланов // Перемога. – 1992. – 24 квіт.

Владимирець О. Наш земляк – письменник Микола Рудь / О.Владимирець // Перемога. – 2001. – 23 січ.

Рудь Микола : життєпис [Електронний ресурс] // Бібліотека української літератури. - Режим доступу: <http://ukrlib.com.ua/bio/printout.php?id=265>

Рудь Микола Данилович // Хрестоматія з літератури рідного краю. – Х., 2001. – С. 378-379.

Рудь Микола Данилович (1912-1989) [Електронний ресурс] // Киевская городская библиотека. - Режим доступа: <http://lib.misto.kiev.ua/UKR/BIOGRAPHY/rud.txt>

28 липня

**100 років від дня народження
Ігоря Леонтійовича
Муратова**

Муратов Ігор Леонтійович, український радянський поет, прозаїк, драматург, публіцист. Народився 15 липня 1912 р. в Харкові в сім'ї службовця. Навчався в профтехшколі. Трудову діяльність почав у 1930 р. на заводі "Електросталь", потім на ХТЗ – техніком-ливарником. 18-річний робітник вмщував свої дописи і вірші на сторінках багатотиражки колективу тракторобудівників ХТЗ "Темп", брав участь у заняттях заводської літературної студії. Починаючи з першої книжки віршів "Комсографік" (1933), І.Муратов впевнено вийшов на шлях творення кращих зразків радянської літератури. Вже ставши письменником-професіоналом, він закінчив вечірнє відділення філологічного факультету Харківського університету (1939). Проходив військову службу, брав участь у боях з білофінами (про події Фінської війни уклав окрему збірку "Двадцятий полк"). У листопаді 1942 р. І.Муратов потрапив у фашистський полон, в якому пробув до кінця війни. У повоєнні роки працював головним редактором газети "За возвращение на Родину", яка видавалася в Берліні і розповсюджувалася в 92 країнах світу.

Коли оглядаєш літературну спадщину І.Муратова в усьому її обсязі, то насамперед вражає масштабність творчої діяльності письменника. Безперечно, він перш за все поет, автор чисельних шедеврів лірики, багатьох чудових поем. Його перу належать твори художньої прози, що не випадково привернули увагу масового читача. Плідно працював І.Муратов й у галузі драматургії, писав твори для драматичного й оперного театру, художнього кіно й телебачення. Ігор Леонтійович також відомий як публіцист, перекладач, сатирик, як автор віршованих книжок для дітей.

Визначальною рисою його творчості завжди була громадянськість, висока ідейна активність. Кращі вірші І.Муратова сприймаються як органічне розв'язання пекучих питань життя, що глибоко хвилюють автора, а відтак і читача. Поет робить таке визнання: в літературі ним рухає "свідомість обов'язку перед прийдешнім днем, відчута слова кожного вагомість". Відомі поетичні збірки І.Муратова – "Очі" (1962), "Осінні сурми" (1964), "Розчахнута брама" (1967), "Надвечірні птахи" (1969), "Жовтневі мажори", "Мить і вічність" (1973).

Великих успіхів досяг Ігор Леонтійович в жанрі поеми. Ще в довоєнний час створив поему "Степаніда" – про мудру і відважну трудівницю з українського села. Серед епічних творів слід зазначити віршовану драматичну поему "Прометеєве Віче", іронічну поему "Мій добрий, бідний Дон-Жуан".

В галузі художньої прози І.Муратовим створені "Буковинська повість" (1951), відзначена Державною (Сталінською) премією (1952), своєрідна трилогія "Жила на світі вдова" (1960), "Свіже повітря для матері" (1962), "У сорочці народжений" (1964), а також історичний роман про героя громадянської війни Віталія Примакова "Сповідь на вершині" (1965–1970).

Ігор Муратов виступав як драматург – п'єси "Остання хмарина" (1958), "Радісний берег" (1961), "Стара ширма" (1963), "Нейтральна зона" (1967), "Земля моїх правнуків" (1969) та ін.

Кращі полемічні і критичні статті письменника з питань літератури вміщені в книзі "Сперечаюсь, заперечую, стверджую" (1970).

Помер Ігор Леонтійович Муратов 29 березня 1973 р. в Харкові.

Біографічні довідки:

Гетьманець М.Ф. Муратов Ігор Леонтійович / М.Д.Гетьманець // Літературна Харківщина : довідник. – Х., 1995. – С. 240-241.

Ігор Муратов // Письменники Радянської України : біобібліогр. довід. – К., 1988. – С. 423.

Муратов Ігор Леонтійович // Український Радянський Енциклопедичний Словник. – К., 1987. – Т. 2. – С. 462.

Твори І.І.Муратова:

Твори : в 4-х т. / І.Муратов. – К. : Дніпро, 1982. – Т. 1-4.

Вибрані поезії : у 2-х т. / І.Муратов. – К. : Дніпро, 1972. – Т. 1-2.

Рец.: Кенігсберг М. Поетова сповідь на вершині / М.Кенігсберг // Прапор. – 1973. – № 3. – С. 92-93.

А безіменних не було : героїч. лірика / І.Муратов. – Х. : Прапор, 1967. – 147 с.

Битва за сонце : кн. поем / І.Муратов. – К. : Держлітвидав УРСР, 1961. – 307 с.

- Буковинська повість** / І.Муратов. – К. : Держлітвидав, 1959. – 319 с.
- Важкий прогін** / І.Муратов. – К. : Держлітвидав, 1935. – 148 с.
- Дорога до сина** : док. поема у прозі / І.Муратов. – К. : Молодь, 1967. – 52 с.
- Жила на світі вдова** : повість / І.Муратов. – Х. : Кн. вид-во, 1960. – 238 с.
- Жовтневі мажори**. Ліричне – з трибуни / І.Муратов. – Х. : Прапор, 1971. – 99 с.
Рец.: Стативка І. Заклично і ніжно / І.Стативка // Сіл. вісті. – 1971. – 19 листоп.
- Ідуть богатирі** : поезії / І.Муратов. – К. : Держлітвидав, 1951. – 209 с.
- Каравани** : поезії, 1963–1965 / І.Муратов. – Х. : Прапор, 1966. – 127 с.
- Любов і зненависть моя** : [зб. віршів та поема] / І.Муратов. – К. : Радян. письменник, 1960. – 169 с.
- Мить і вічність** : лірич. трикнижжя / І.Муратов. – К. : Молодь, 1973.
- Надвечірні птахи** : вірші 1967-1968 р. / І.Муратов. – К. : Рад. письменник, 1968. – 119 с.
Рец.: Шатилов М. Навчаючись у почуттях / М.Шатилов // Прапор. – 1970. – № 6. – С. 104-105.
- Осінні сурми** : поезії, 1962–1963 / І.Муратов. – К. : Дніпро, 1964. – 115 с.
- Остання хмарина** : драм. поема-памфлет / І.Муратов. – Х. : Кн. вид., 1959. – 183 с.
- Очі** : лірика 1961 р. / І.Муратов. – К. : Молодь, 1962. – 130 с.
- Перспективний жених** : серйозна комедія на 2 від-ня, 8 карт. / І.Муратов. – К., 1972. – 69 с.
- Починається день** : [вірші] / І.Муратов. – К. : Веселка, 1972. – 55 с.
- Радісний берег** : п'єса на 3 дії, 9 карт. / І.Муратов. – К. : Держлітвидав УРСР, 1961. – 94 с.
- Розчакнута брама** : лірич. літопис / І.Муратов. – К. : Рад. письменник, 1967. – 135 с.
Рец.: Шатилов М. Гнів і ніжність Ігора Муратова / М.Шатилов // Ленінська зміна. – 1967. – 3 верес.
- Саксаганські портрети** : роман / І.Муратов. – Х. : Прапор, 1974. – 208 с.
Рец.: Вовк П. Життя стобарвний цвіт / П.Вовк // Літ. Україна. – 1974. – 1 листоп.
- Свіже повітря для матері**. (Вікна, відчинені навстіж) : повість / І.Муратов. – К. : Держлітвидав УРСР, 1962. – 202 с.
- Слово про Харків** : поезії / І.Муратов. – Х. : Книжгазвидав, 1949. – 65 с.
- Сперечаюсь**, заперечую, стверджую : публіц. критика / І.Муратов. – Х. : Прапор, 1969. – 239 с.
Рец.: Холод В. Еще одна грань таланта / В.Холод // Крас. знамя. – 1970. – 12 мая.
- Сповідь на вершині** : [роман про арм. з'єднання Червоне козацтво та його командира В.Примакова] / І.Муратов. – К. : Радян. письменник, 1973. – 287 с.
Рец.: Брюгген В. Живий голос героя / В.Брюгген // Соціаліст. Харківщина. – 1972. – 3 берез.
- У сорочці народжений** : роман / І.Муратов. – К. : Радян. письменник, 1965. – 355 с.
Рец.: Кенігсберг М. Жити для людей / М.Кенігсберг // Соціаліст. Харківщина. – 1966. – 13 лип.

Про І.Л.Муратова:

- Анничев А.** Романтик сурового времени / А.Анничев // Веч. Харьков. – 2002. – 23 июля.
- Бежина Н.** Вечір пам'яті поета / Н.Бежина // Панорама. – 2001. – 6 квіт.
- Боянов В.** Высокое чувство современности / В.Боянов // Крас. знамя. – 1972. – 27 июля.
- Брюгген В.** Пророчий дар поета / В.Брюгген // Вечір. Харків. – 1992. – 28 лип.
- Брюгген В.** Нев'янучі барви поезії / В.Брюгген // Веч. Харьков. – 1997. – 29 июля.
- Гельфандбейн Г.** Страницы лирической летописи / Г.Гельфандбейн // Крас. знамя. – 1968.- 12 марта.
- Із літератури ХХ століття**: Ігор Муратов // Хрестоматія з літератури рідного краю. – Х., 2001. – С. 139-140.
- Ігор Муратов як поет** // Михайлин І.П. Літературна Харківщина. Поезія : есеїстика, портрети, рецензії / І.Михайлин. – Х., 2007. – С. 71-136.
- Минаков С.** “Нема ще вулиці Муратова...” / С.Минаков // Слобід. край. – 2002. – 26 груд.
- Миценко М.** Мости нашої пам'яті: есе: Ігор Муратов / М.Миценко // Київ. – 1997. – № 1/2. – С. 156.

Муратов І. – письменник-лауреат творчого конкурсу 1972 р. “Соціалістичної культури” // Соціаліст. культура. – 1973. – № 1. – С. 45.

Муратов Ігор Леонтійович (1912–1973) : укр. письменник і публіцист // Провідники духовності в Україні : довідник. – К., 2003. – С. 275-276.

Муратов О. Перші кроки Ігоря Муратова в поезію / О.Муратов // Прапор. – 1984. – № 7. – С. 123-124.

Про Ігоря Муратова : літ.-критич. статті. – К. : Радян. письменник, 1972. – 118 с.

Резников В. Письма и рукописи [хранящиеся в Харьк. облгосархиве] / В.Резникова // Крас. знамя. – 1972. – 27 июля.

Степаненко В. Щедрість чулого серця. Спогади про Ігоря Муратова / В.Степаненко // Прапор. – 1974. – № 3. – С. 50-53.

1 вересня

**75 років від дня народження
Миколи Сергійовича
Сядристого**

Сядристий Микола Сергійович, український майстер мікромініатюри. Народився 1 вересня 1937 р. в с. Колісниківка Куп'янського району Харківської області. Ще підлітком він відчув особливий потяг до малярства, але замість пензлів, які було непросто знайти в повоєнні роки, брав гвіздок, голку або інший гострий предмет і вирізьблював малюночки. Найперший твір, який назавжди закарбувався в його пам'яті, був портрет В.І.Леніна, але портрет незвичайний: зібраний зі слів біографії вождя пролетарської революції і вміщувався на долоні. Це було в шістдесяті роки, коли Микола вчився в Сеньківській середній школі.

Після закінчення у 1961 р. Харківського художнього училища М.Сядристий вступив до Харківського сільськогосподарського інституту ім. В.В.Докучаєва. Потім Микола Сергійович працював агрономом на Закарпатті, з 1967 по 1974 рр. – інженером в інституті системи Академії Наук України. Про багатогранність особистості художника свідчить і той факт, що М.Сядристий – майстер спорту СРСР, абсолютний чемпіон України з підводного плавання. Більшу частину свого життя автор займається створенням мікромініатюр. Мікромініатюрою захопився ще в студентські роки, почувши про вірменського майстра Е.А.Тер-Казаряна, здатного писати на людському волоссі. На заняттях з біології, у вільні хвилини, Микола Сергійович став розглядати волосинки під мікроскопом, прикидаючи, чи не підійде в якості інструменту для гравіювання мікроскопічних букв препаратозна голка? На жаль, ця голка в порівнянні з волосинкою виглядала подібно деревині, і ніяк не годилася в якості різця. Довелося винаходити спеціальний інструмент. Після чималих випробувань зупинився на мікрорізці з гострого кристалу абразива. Одна з перших його робіт – новорічне привітання з 1960 роком – було викарбовано уздовж волосини, а слова “Миру – мир!” – вмістилися навіть на її зрізі (товщина волосини 90 мікрон). Пізніше, коли з'явилися майстерність і впевненість, Микола Сергійович міг розміщувати на одному міліметрі до 50 мікроскопічних букв! Аматор став заслуженим майстром народної творчості України в галузі художньої і технічної мініатюри. Особливо цінним у своєму доробку М.Сядристий вважає портрет-барельєф Тараса Шевченка, виконаний на зрізі вишневої кісточки площею в один квадратний міліметр. Він автор найменшої в світі книжки “Кобзар” розміром 0,6 квадратного міліметра.

Сьогодні художник мешкає у Києві, періодично влаштовує персональні виставки. На Всесвітній виставці “ЕКСПО – 67” М.С.Сядристий продемонстрував можливий рівень обробки металу без використання складних пристроїв (крім мікроскопа). Це були роботи: підкована блоха, літаючий електромотор, що майже в двадцять разів менший за макову зернину, і замок в розібраному вигляді з ключиком, що розміщені на зрізі волосини. Роботи майстра неодноразово відзначались першими призами на виставках у Парижі, Токіо, Празі, Софії, Варшаві, Дрездені, інших містах.

Найбільш повно твори М.С.Сядристого представлені в Московському політехнічному музеї, на постійній виставці мікромініатюр в Києво-Печерському заповіднику і в Музеї мікромініатюр в Князівстві Андорра.

Микола Сергійович автор книг “Чи важко підкувати блоху” (1966) і “Тасмниці мікротехніки” (1969). Про його творчість створено фільм “Між ударами серця”.

Біографічні довідки:

Сядристий Микола Сергійович [Електронний ресурс] // Вікіпедія. – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Сядристий_Микола_Сергійович

Праці М.С.Сядристого:

Тайны микротехники / Н.С.Сядристый. – Ужгород : Карпаты, 1969. – 154 с.

Тайны микротехники [Электронный ресурс] / Сядристый М.С. – Изд. 4-е. – Минск : Высш. школа, 1978. – 160 с. – Режим доступа: http://www.bookshunt.ru/b200157_tajni_mikrotehnik_i_izdaenie_4_e

Про М.С.Сядристого:

Микола Сядристый [Электронный ресурс] : персон. сайт. – Режим доступа: <http://microart.kiev.ua/ua/index.html>

Великий майстер мініатюр [Электронный ресурс] // Natanell. – Режим доступа: <http://natanell.livejournal.com/2073.html>

Дубровский В. Психологическая миниатюра Николая Сядристого [Электронный ресурс] / В.Дубровский // Русский экспресс. – 2011. – 9 янв. – Режим доступа: <http://russianexpress.net/details.asp?article=2579&category=27>

Дудар О. Шедеври під мікроскопом [Электронный ресурс] / О.Дудар // Новий погляд. – Режим доступа: [http://pohlyad.com/index.php?id=26&tx_ttnews\[pointer\]=4&tx_ttnews\[tt_news\]=3743&tx_ttnews\[backPid\]=14&cHash=51db0c20b9](http://pohlyad.com/index.php?id=26&tx_ttnews[pointer]=4&tx_ttnews[tt_news]=3743&tx_ttnews[backPid]=14&cHash=51db0c20b9)

Дюкова Н. Сядристый знает все [Электронный ресурс] / Н.Дюкова // Огонек. – Режим доступа: <http://www.ogoniok.com/archive/2001/4709/34-54-57/>

Колісниківський мініатюрист // Головінов В.П. Духовні джерела Слобожанщини : навч. посіб. / В.П.Головін, П.Л.Гомон. – Х., 1998. – С. 147.

Левцова Н. Всесвіт Сядристого / Н.Левцова // Вісті Куп'янщини. – 1995. – 12, 16 серп.

Микола Сергійович Сядристый // Голос Лозівщини. – 2007. – 31 серп.

Николаева Н. Харьковский умелец / Н.Николаева // Крас. знамя. – 1969. – 8 июня.

Николай Сядристый [Электронный ресурс] // Murzim.ru – Знания мира. – Режим доступа: <http://www.murzim.ru/jenciklopedii/100-velikih-fenomenov/14423-nikolay-syadristyy.html>

Николай Сергеевич Сядристый – нет предела мастерству [Электронный ресурс] // «Аксакал». – Режим доступа: <http://aksakal.info/biografii/11675-nikolay-sergeevich-syadristyy-net-predela-masterstvu.html>

Николай Сергеевич Сядристый [Электронный ресурс] // Художественная микроминиатюра Андрея Рыкованова. – Режим доступа: <http://www.1micro.ru/microart/microartists/persons/syadristy.html>

Работы Николая Сядристого [Электронный ресурс] // Мир развлечений на Altfast. – Режим доступа: <http://altfast.ru/1000042051-raboty-nikolaya-syadristogo.html>

Славута В. Всесвіт Миколи Сядристого [Электронный ресурс] / В.Славута // Дзеркало тижня. Україна. – 2002. – 7 верес. – Режим доступа: <http://dt.ua/articles/29440>

Сядристый М. “Островитянин” Микола Сядристый : [бесіда з майстром мікромініатюри / записала М.Орел] // Україна молода. – 2002. – 4 жовт.

Сядристый Микола Сергійович : (майстер мікромініатюр) [Электронный ресурс] // Ukrfoto.net. – Режим доступа: http://ukrfoto.net/people_19.html

Тригуб В. Микола Сядристый – майстер, що став символом епохи [Электронный ресурс] / В.Тригуб // Народна правда. – Режим доступа: <http://www.narodnapravda.com.ua/history/4bca82c1a9c61/>

Тригуб В. Сенсаційна зустріч з генієм: М.Сядристый [Электронный ресурс] / В.Тригуб // Донеччина-news. – Режим доступа: <http://donechyna.at.ua/publ/7-1-0-96>

Тригуб В. Чи стане Микола Сядристый Героєм України за Президента В.Януковича? [Электронный ресурс] / В.Тригуб // ХайВей. – Режим доступа: <http://h.ua/story/261045/#photo>

1857

155 років від дня народження
Альфреда Костянтиновича
Федецького

Федецький Альфред Костянтинович, український фотограф, перший український оператор хронікально-документальних фільмів. Народився у 1857 р. в м. Житомирі в сім'ї польських дворян. Родина Федецьких проживала в Варшаві, потім переїхала до Києва. Дитяче захоплення фотографією переросло в Альфреда в пристрасне бажання присвятити своє життя фотомистецтву. Тож батьки направили сина на навчання до Імператорського фотографічного інституту при Віденській академії образотворчого мистецтва. У 1880 р., закінчивши навчання у Відні, Альфред повернувся до Києва. Шість років він працював у київському фотоательє В.Висоцького, видатного майстра, автора відомих портретів Лесі Українки, Івана Франка, з яким його пов'язували дружні стосунки. Для молодого фотографа В.Висоцький став і професійним наставником, і духовним вчителем. Він прищепив Альфредові не тільки фотографічні навички, але й свої погляди на мистецтво. За шість років у Києві А.Федецький зробив чимало чудових фоторобіт, набув необхідного досвіду для самостійної діяльності. У зв'язку з цим Альфред вирішив переїхати до іншого міста. Він вирішив відкрити фотоательє у Харкові, який вважався найбільшим фотографічним центром Півдня Росії. На ім'я харківського губернатора він надав прохання, щоб йому дозволили відкрити в Харкові власне фотоательє. Після тримісячного бюрократичного узгодження А.Федецький отримав від харківського губернатора дозвіл за № 2821 від 3 червня 1886 року “на право виконання фотографічних робіт”. На початку літа 1886 р. молодий майстер разом з дружиною і донькою переїжджає до Харкова. Згідно з резолюцією харківського губернатора Альфред Федецький бере в оренду ательє фотографа Досекіна в будинку по вулиці Катеринославській № 6. З перших же кроків самостійної діяльності молодий фотограф почав відходити від встановлених канонів роботи колег по професії. Він відмовляється від звичайної статичної “сімейної” композиції знімка, прагне створювати портрети, близькі за принципом рішення до живопису. Новаторські, для свого часу, знімки А.Федецького швидко здобули популярності. Про його роботи з повагою заговорили в Харкові, Росії і в багатьох країнах Європи. Крім портретної зйомки, Альфред Костянтинович створював жанрові знімки, фотопейзажі. Ці роботи з успіхом експонувалися на різних вітчизняних і зарубіжних виставках, публікувалися в журналах. У листопаді 1888 р. на Всесвітній виставці в Брюсселі А.Федецький був удостоєний золотої медалі. А в грудні того ж року одержав “Найвищу подяку” від імператора Олександра III за фотографії з місця аварії імператорського поїзда поблизу станції Борки Харківської губернії. Серед клієнтів фотографа – найвищі особи – король Данії і президент Франції. 20 серпня 1898 р. в Борках, під час перебування імператора Миколи II і імператриці, Альфред Костянтинович зробив кілька знімків. За повідомленнями преси вже 23 серпня фотографії були доставлені царській сім'ї. За ці знімки А.Федецькому було подаровано “золотий перстень з блакитним сапфіром, оточений великими діамантами”.

Талант Альфреда Костянтиновича високо оцінювали і видатні діячі мистецтв. У його майстерні побували П.Чайковський, М.Кропивницький, М.Садовський, М.Заньковецька та ін. Дуже втішно відгукувався про мистецтво А.Федецького і видатний художник І.Айвазовський. Під час свого перебування у Харкові він попросив фотографа зробити кілька знімків.

А ось те, про що дізналися харків'яни 17 вересня 1896 р., стало справжньою сенсацією. В газетах “Південний край” і “Харківські губернські відомості” Альфред Костянтинович повідомив, що він придбав апарат, який дозволяє знімати і проектувати “рухомі картини”.

1 жовтня 1896 р. А.Федецький на Катеринославській вулиці (нині Полтавський шлях) зняв щорічну процесію перенесення Озерянської ікони Божої Матері з Курязького монастиря до Харкова. Через місяць він зафіксував на Харківському іподромі джигітування козаків Оренбурзького полку.

Перший громадський кіносеанс Альфреда Федецького відбувся 1 грудня 1896 р. Надалі А.Федецький зняв ще кілька сюжетів – “Народне гуляння на Кінній площі в Харкові”, “Катання на Червоній площі в Москві” та ін. В 1897 р. він показував ці фільми у залі Дворянського зібрання та Товаристві хорового співу.

У 1901 р. А.Федецький зробив дуже цікаве відкриття в галузі фотографії – винайшов нову технологію фотозйомки, що дозволяла дуже тонко імітувати офорт-гравюру на кольоровому металі з малюнком, протравленим кислотою. Журнал “Фотографічний огляд”, який вийшов у березні 1901 р., присвятив винаходу спеціальне повідомлення, в якому вказувалося, що “новий спосіб являє собою величезний прогрес у справі фотографії і має блискуче майбутнє ...”.

Фотограф багато сил віддавав справі щодо організації першого в Росії навчального закладу, де можна було б готувати висококваліфікованих вітчизняних фахівців фотографічного мистецтва. Але цьому так і не судилось збутися.

Відправившись в одну з чергових поїздок до Берліна, Альфред Костянтинович Федецький несподівано помер у Мінську 21 липня 1902 р. Похований на католицькому кладовищі в родинному склепі поруч зі своєю дружиною (нині міське кладовище по вул. Пушкінській).

Біографічні довідки:

Федецький Альфред Константинович // Миславский В. Харьков и кино : фильмо-биограф. справочник / В.Миславский. – Х., 2004. – С. 70.

Федецький Альфред Костянтинович // Український Радянський Енциклопедичний Словник. – К., 1987. – Т. 3. – С. 503.

Федецький Альфред Костянтинович [Електронний ресурс] // Вікіпедія. – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Федецький_Альфред_Костянтинович

Федецький Альфред Костянтинович [Електронний ресурс] // Українці в світі. – Режим доступу: <http://www.ukrainians-world.org.ua/about/45/49/86/108/>

Про А.К.Федецького:

Альфред Костянтинович Федецький – Alfred Fedetskiy [Електронний ресурс] // Literka. – Режим доступу: www.bio.literka.net.ua/527-alfred-kostyantynovich-fedeckij-alfred-fedetskiy.html

Анничев А. Фотозстафета: Благодаря этим людям мы можем увидеть прошлое родного края : [о харьк. фотохудож. В.Досекине, А.Иванищом, А.Федецьком] / А.Анничев // Время. – 2006. – 22 июля.

Витоки кінематографа // Кушнар'юв Є. 100 кроків Харківською землею / Є.Кушнар'юв. – Х., 2004. – С. 110-112.

Добровольський А. Пионера кінематографа до сих пор не знають в лице : [в Харьк. худож. музеї відкрилась виставка, посвящ. 150-літтю со дня рождення видаючогося фотографа] / А.Добровольський // Веч. Харьков. – 2008. – 9 февр. – С. 21.

Ковальчук Н. Фотограф Дворца его Императорского величества / Н.Ковальчук // Харьк. известия. – 2008. – 5 февр. – С. 9.

Маслюженко П. Фотограф Ее Императорского Величества [Электронный ресурс] / П.Маслюженко // Одна родина. – Режим доступу: <http://odnarodyna.com.ua/articles/3/1980.html>

Миславський В. Альфред Федецький: странички биогра. / В.Миславський // Харьковский исторический альманах. Весна – лето 2004. – Х., 2004. – С. 45-67.

Миславський В. Альфред Федецький: странички биогра. [Электронный ресурс] / В.Миславський, М.Жур // Фотографы Харьковской губернии. – Режим доступу: http://photograf.rider.com.ua/table3_1.htm

Можейко И. Дом с башенкой: почти мистическая история : [о харьк. фотографіе и доме (ул. Сумская, 3), в котором он жил] / И.Можейко // Харьк. известия. – 2009. – 16 мая. – С. 20.

Можейко И. Электрический сон наяву, или история синематографа по-харьковски : [И.А.Тимченко, А.Федецький] / И.Можейко // Неизвестный Харьков. – Х., 2006. – С. 126-128.

Мусієнко О. За законами краси [Електронний ресурс] : [рец. на кн. Миславського В.Н. “Альфред Федецький : поет фотографії”] / О.Мусієнко // Кіно театр. – Режим доступу: http://www.ktm.ukma.kiev.ua/show_content.php?id=1035

Первый кінематографіст Російської імперії [Электронный ресурс] // Интересный Житомир. – Режим доступу: <http://interesny.zhitomir.ua/pervyj-kinematografist-rossijskoj-imperii>

Романовський В. Фотопогляд крізь століття : [про виставку, присвячену 150-річчю від дня народж. майстра фотопортрета] / В.Романовський // Слобід. край. – 2008. – 12 лют. – С. 8.

У **Харкові** відкрилася виставка, присвячена Альфреду Федецькому [Електронний ресурс] : [22 травня 2011 р. у Харкові в рамках III Міжнар. фестивалю короткометраж. кіно “Харьковская сирень” відбулося відкриття виставки, присвяч. видатному фотографу, піонеру харк. кіно] // Харківська обласна державна адміністрація. - Режим доступу: <http://www.kharkivoda.gov.ua/uk/news/view/id/7015>

1862

150 років з дня заснування курорту “Березівські мінеральні води”

Курорт “Березівські мінеральні води” знаходиться в Дергачівському районі на відстані 27 км від Харкова, у місцевості, пересіченій балками та ярами. На північному заході курорту радує око великий ставок із човною станцією й пляжем, де відпочиваючі приймають процедури кліматолікування; на північному сході – другий, малий ставок з мінеральною водою. Висота місцевості – 136,5 м. над рівнем моря. На південному заході й північному сході курорт захищений височинами й мальовничими пагорбами, покритими лісом. Санаторій знаходиться у центрі курорту, в чудовому парку. У парку ростуть срібляста тополя, липа, каштан, біла береза, ясен, осика, горобина, сосна. У східній частині нижнього парку розташований декоративний ставок із дзеркальною поверхнею близько 15 га, у ньому водяться різноманітні види риб – короп, окунь, карась, лящ, плотва. Клімат місцевості, де знаходиться санаторій, помірно континентальний, без різких коливань температури, що сприятливо впливає на організм людини.

Офіційною датою відкриття курорту “Березівські мінеральні води” вважається 1862 рік. Тоді на засіданні Харківського медичного товариства лікар Гурвич вперше повідомив про відкриття у хуторі Березово лужно-земельно-залізних джерел.

У 1863 р. властивості березівської води вивчали такі визначні вчені як Бекетов, Борисяк, Лямбль, Ланг. А у 1864 р. була створена перша дослідницька комісія, до складу якої входили професори Харківського університету. Дослідники підтвердили, що ця вода має велику подібність до джерел СПА (Бельгія), а наявність у ній заліза, кальцію, магнію дозволила навіть назвати “Бермінводи” Українським Железноводськом. Корисну воду почали призначати хворим на анемію, цистит, діатез. Ефективною вона виявилася і при деяких захворюваннях обміну речовин, хворобах легенів та суглобів.

У 1864 р. після отримання висновків державної комісії господар хутора облаштував територію навколо диво-джерел та побудував готель на 12 номерів. Водолікувальний заклад Березово складався з джерел, де брали мінеральну воду для внутрішнього вживання та ванної будівлі. На зручності та методичне обслуговування не зверталось ніякої уваги, що відвертало бажаючих лікуватися. Лише з 1939 р. значно покращалось медичне обслуговування й умови відпочинку, помітно збільшилась кількість пацієнтів.

Під час Великої Вітчизняної війни були повністю зруйновані житлові корпуси санаторію, клуб, електростанція, водолікувальня, їдальня та інші підсобні приміщення. Курорт довелося відбудувати заново. І вже у 1945 р. він приймав інвалідів Великої Вітчизняної війни.

У 1946 р. відновила діяльність наукова рада при санаторії, вперше була організована біохімічна лабораторія. Для підвищення кваліфікації лікарів курорту проводились конференції, постійно надавалися консультації харківських вчених, зокрема доцентів Качнельсона, Сафонові.

У 1966 р. пробурили свердловину на глибину 1654 метра й отримали йодобромну мінеральну воду з мінералізацією 47 г солі на літр.

У 1987 р. відкривається відділення реабілітації хворих чорнобильців. Закінчується будівництво клубу-їдальні на 550 місць із танцювальним залом. Для співробітників зведено житловий будинок на 80 квартир.

В 1991 р. курорт повністю забезпечений лікарями та медичними сестрами. Тепер у санаторії щомісяця відпочивають 350-400 відвідувачів взимку і 800-1100 – влітку.

Санаторій має сучасний лікувально-діагностичний комплекс, оснащений новим устаткуванням. Заклад має гастроентерологічне, ендокринологічне, урологічне відділення та відділення для лікування захворювань опорно-рухового апарату. Працюють три лабораторії, інгаляторій, маніпуляційний кабінет та кабінет функціональної діагностики.

Головний лікар санаторію “Березівські мінеральні води” Євген Георгійович Степанов за 28 років своєї діяльності зробив вагомий внесок у розвиток санаторного відпочинку та оздоровлення мешканців не лише України, а й громадян зарубіжних країн.

Березовские минеральные воды // Большая Советская Энциклопедия. – М., 1970. – Т. 3. – С. 223.

Березовские минеральные воды [Электронный ресурс] : офиц. сайт. – <http://www.berminvodu.com/>

Березовские минеральные воды. Корпус № 9 [Электронный ресурс] : персон. страница. – <http://www.berminvodi.kh.ua/>

Зеленский Н.М. Родники здоровья “Березовские минеральные воды” / Н.М.Зеленский. – Изд. 2-е, перераб. и доп. – Х., 1965. – 143 с.

Курорт Березовские минеральные воды. – К. : Здоровье, 1991. – 136 с.

[**Курорт “Березовские минеральные воды”**] // Харьков-350. 500 влиятельных личностей. – Х., 2004. – С. 380-381.

Республиканская научно-практическая конференция, посвященная 100-летию курорта “Березовские минеральные воды”, 7-10 сент. 1964 г. : тезисы докл. – К., 1964.

Степанов Е.Г. Курорт “Березовские минеральные воды” / Е.Г.Степанов. – Х. : Основа, 2003. – 503 с.

Три відродження “Березівських мінеральних вод” // Кушнар'єв Є.П. 100 кроків Харківською землею / Є.Кушнар'єв. – Х., 2004. – С. 154-156.

* * *

Величко А. Человечколюбие – категория вечная : [о засл. враче Украины, гл. враче курорта Е.Г.Степанове] / А.Величко // Слово ветерана. – 2002. – 7 авг.

Волга Л. “Бермінводи” український Железноводськ / Л.Волга // Уряд. кур'єр. – 2008. – 1 серп. – С. 8.

Зайнуллина Н. “Березовские минеральные воды” вылечат тело и душу / Н.Зайнуллина // Веч. Харьков. – 2007. – 6 дек.

Ильич Л. Правильно пить – здоровье сохранит / Л.Ильич // Веч. Харьков. – 2008. – 15 янв. – С. 6.

Косий М. Шукайте зцілення в рідній природі : [курорту – 140 р.] / М.Косий // Голос України. – 2002. – 20 лют. – С. 13.

Курорт “Березовские минеральные воды” // Солидарность. – 2003. – 15 апр. (№ 7).

Курортная жемчужина Слобожанщины // Мед. газета. – 2009. – 31 лип. (№ 14-15). – С. 14.

Курортні місця Харківщини: Бермінводи [Електронний ресурс] // Едуард Демерзель. – Режим доступу: <http://sez.hiblogger.net/425068.html>

Лапіна Н. Курорт “Березівські мінеральні води” / Н.Лапіна // Вісті Дергачівщини. – 2005. – 27 серп.

Мирная К. Одна из лучших здравниц современности “Березовские минеральные воды” / К.Мирная // Новый день. – 2007. – 2 июля.

Санаторий “Бермінводи” [Электронный ресурс] // Ассоциация санаториев и курортов Украины. – Режим доступа: <http://asku.com.ua/?pid=183>

Санаторий Бермінводи примет болельщиков Евро-2012 [Электронный ресурс] // Городской дозор. – Режим доступа: <http://dozor.kharkov.ua/city/evro-2012/1091027.html>

Санаторій “Бермінводи” [Електронний ресурс] // Україна сьогодні. Каталог підприємств України. – Режим доступу: <http://www.rada.com.ua/ukr/catalog/3992/>

Санаторій “Бермінводи” святкує ювілей [Електронний ресурс] : [урочистості з нагоди 145-річчя з дня заснування] // Харківська обласна державна адміністрація. – Режим доступу: <http://kharkivoda.avakov.com/news.php?news=6572>

Санаторій “Бермінводи” цього року [2011] прийме в 1,5 рази більше відпочиваючих [Електронний ресурс] // Status Quo. – Режим доступу: http://www.sq.com.ua/ukr/news/videonovosti/11.04.2011/sanatorij_berminvodi_cogo_roku_prijme_v_15_raz_i_bilshe_vidpochivayuchih/

Сердюк О.І. Слобожанський “Водограй” : [беседа з голов. лікарем курорту О.І.Сердюком / записала Н.Немировська] // Мед. газета. – 2008. – 20 квіт. (№ 8). – С. 6.

Степанов Е.Г. Работа, отмеченная по достоинству : [беседа с гл. врачом санатория Е.Г.Степановым / записал Е.Игнаков] // Солидарность. – 2003. – 15 сент. (№ 17).

Степанов Е. Украинский Железноводск : [беседа с дир. санатория Е.Степановым] // Акцент-plus. – 2002. – 21 нояб. – С. 14.

Целебная “жемчужина” Харьковщины // Слобода. – 2004. – 8 окт.

Чернова Н. Про що шумить березовий гай... / Н.Чернова // Слобід. край. – 2004. – 11 груд.

Шеховцова Н. “Березовские минеральные воды”: свет в конце тоннеля / Н.Шеховцова // Время. – 2008. – 13 нояб.

ЗМІСТ

Хроніка подій з історії Харківщини на 2012 рік.	3
Знаменні та пам'ятні дати Харківщини на 2012 рік	11
Матеріали на допомогу відзначення знаменних і пам'ятних дат на 2012 рік	21
Бондаренко Валентин Васильович	21
Талієв Валерій Іванович	23
Рудь Микола Данилович	25
Муратов Ігор Леонтійович	26
Сядристий Микола Сергійович	28
Федецький Альфред Костянтинович	30
Курорт "Березівські мінеральні води"	31